

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Boj za osvobojenje ljudstva je kulturni boj in kdor ta boj obrekuje, kdor mu postavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.

Ivan Cankar.

★

LETNIK II.

DUNAJ, V PETEK 13. VI. 1947

ŠTEV. 35 (63)

Za resnico...

Jutri bo leto, odkar je izšla prva številka »Slovenskega vestnika«. Odgovorne zaveznice in avstrijske oblasti Osvobodilne fronti za Slovensko Koroško, edini upravičeni predstavniki koroških Slovencev, kljub mnogim prošnjam in dolgemu prizadevanju niso dovolili in lastnega glasila. Avstrijski in tuji reaktivisti, ki so iz sovraštva do narodno-osvobodilnega gibanja koroškim Slovincem najprej vzeli svobodo, ki so si jo priborili sami z orožjem v roki v borbi na strani zaveznikov proti fašističnemu nasilju za skupno stvar miru, našemu ljudstvu niso dovolili niti političnega orožja iz osvobodilne borbe — tiskane besede. Hoteli so slovensko ljudstvo obsoditi na molk in ga krmili s plehko hrano, da bi se zadovoljilo z drobtinicami, ki so mu jih namenili. A slovensko ljudstvo s tem nikakor ni bilo zadovoljno. Kot leta 1920 se je začelo na Dunaj in kakor takrat je tudi sedaj moral nastopiti zasebnik. Tako se je rodil »Slovenski vestnik«, nikakor še glasilo Osvobodilne fronte, vendar list, ki se trudi, da zastopa naše težnje in ne služi tujim koristim, ki se bori brez kompromisno za resnico in ne pozna lažnih hujskanja niti duhovnega robstva. Naše ljudstvo, ki ga v zadnjih letih strahote niso oropali samo pisane besede, ampak so mu s silo hoteli vzeti tudi slovensko govorico, je hrepenelo po čisti, neolepšani resnici in je zato želelo list, ki bo neomajno stal na njegovi strani in ga vodil v borbi za svobodo in neodvisnost.

»Slovenski vestnik« je od prvega dne skušal izpolnjevati to željo in zahtevo slovenskega ljudstva. Nastopil je odločno borbo, kakor jo nakazuje Osvobodilna fronta, borbo proti preostankom fašizma in njegovemu obnavljanju, proti v.likonemški miselnosti, proti nacionalšovinizmu, proti kapitalističnim in imperialističnim netilcem nove vojne za resnično demokracijo, za socialne in nacionalne pravice slovenskega ljudstva, za borbeno prijateljstvo z avstrijskimi antifašisti in za trajen mir v svetu. Razkrinkaval je neprestano vse temne namere domače in tuje reakcije in preko vseh razlik svetovnega gledanja pomagal skovati idejno enotnost slovenskega ljudstva in zavest, da ni svobode brez borbe in ne lepšega, srečnejšega življenja brez napornega dela. S pravilnim ocenjevanjem mednarodnega položaja in uspešnim razkrinkavanjem avstrijskih reakcionarnih strank, še prav posebno na Koroškem, je list pospeševal, da se je vse slovensko ljudstvo strnilo v močno antifašistično fronto na strani naprednih sil v svetu.

V borbi za koristi koroškega ljudstva odigra naš list veliko vlogo tudi v borbi za priključitev Slovenske Koroške k FLRJ. Postal je informator za mednarodno javnost. S slikanjem našega resničnega zgodovinskega, pred- in povojnega nar. položaja in s prikazovanjem našega borbenega doprinosa in naših žrtev pred vsem svetom potrjuje in utemeljuje upravičenost naše zahteve po priključitvi, ki jo podpirajo vse napredne sile.

»Slovenski vestnik« tako v resnici skuša nadomeščati glasilo OF in na znotraj in zunaj ljudstvu pomaga pri ohranitvi pridobitev narodnoosvobodilne borbe in pri uresničevanju njenih ciljev.

Da more biti »Vestnik« kos vsem težkim nalogam, ki se pojavljajo iz dneva

Nove obsodbe zaradi slov. napisov

Izrazi protesta in ogorčenja nad obsodbami slovenskih antifašistov pred britanskim sodiščem

Tiskovna služba OF poroča:

Kot že večkrat je v soboto, 7. t. m., britansko srednje sodišče znova obsodilo koroške Slovence — protifašiste zaradi njihove borbe za svoje narodne pravice.

Dne 7. t. m. je bila v Celovcu razprava proti šestim slovenskim antifašistom zaradi tega, ker so 20. aprila 1947 v Svečah nabili na javnih mestih poleg obstoječih nemških še slovenske napise. Obtoženi so bili: Blaž Singer, tajnik Kmeč. zveze za Slovensko Koroško, Trabe Štefka, Konec Stanko, Hubert Ferčnik, Cereer Anton in Beguš Celestin, vsi iz Sveč.

20. aprila 1947 je po prosvetni prireditvi večja skupina udeležencev nabila v Svečah slovenske napise na javne kraje, med drugim napis »Ljudska šola«, in kažipot na postajo. Te napisne table so pritrtili poleg obstoječih nemških napisov. Ta akcija je bila spontano izvršena zato, ker avstrijske oblasti kljub neštetim zahtevam slovenskega prebivalstva niso nikjer izvedle dvojezičnosti v javnem življenju.

Obtoženi slovenski antifašisti so tudi pred sodiščem odločno branili pravice koroških Slovencev in zavračali postopek britanskega sodišča.

Blaž Singer je izjavil: »Smatram za popolnoma upravičeno, da so bili izobešeni slovenski napisi. Napravili smo samo

to, kar je minister Gruber izjavil v Londonu, da nam je zagotovljeno. Že takrat, takoj po izjavi ministra Gruberja, smo na občini vložili vlogo za napise v slovenskem jeziku. Toda nismo dobili nobenega odgovora. Znano pa je, da je naš kraj slovenski. Tisti, ki so jih slovenski napisi razburili in ki so jih nato odstranili, so bili registrirani nacisti.«

Nadalje je obsodil sodišče, da se ozira na razburjenje nacistov zaradi slovenskih napisov, ne vidi pa zatiranja koroških Slovencev v dobi nacizma in danes. Dolžnost sodišča bi bila soditi nacistične in braniti koroške Slovence — antifašiste. Dejstvo, da je slovensko tablo odstranil Štefaner Rudolf, pripadnik SA od leta 1938 in registriran nacist, ki je lovil angleške pilote, pljuval nanje in jih izročal gestapu, da se prav ta nacist v Svečah sedaj najbolj razburja nad slovenskimi napisi, kaže, koga ščiti krivični postopek britanskega sodišča.

Podobno so izjavili tudi ostali obtoženci. Sodnik je med drugimi vprašanji postavil tudi naslednje:

»Ali ljudje ne bi našli poti, če bi ne bilo sloven. tabel? Na to cinično vpražanje so obtoženci odgovorili odločno in jasno, da smatrajo slovenske napise za eno tistih osnovnih pravic, ki jih koroškim Slovincem nihče ne more vzeti.

Protestne brzojavke POOF-a in Km. zveze

Komisiji za mirovno pogodbo z Avstrijo na Dunaju.

Koroški Slovenci ne uživamo niti osnovnih narodnostnih pravic. Danes je britansko vojaško sodišče zopet obsodilo 5 Slovencev — mladincev, ker so izobesili slovenske napise v popolnoma slovenskem kraju, potem ko so avstrijske oblasti zahtevo po slovenskih napisih odklonile. Protestiramo proti tem krivicam in zahtevamo rešitev s priključitvijo k Jugoslaviji.

POOF za Slovensko Koroško.

Medzavezniškemu nadzornemu svetu za Avstrijo na Dunaju.

Danes je britansko vojaško sodišče obsodilo 5 Slovencev — antifašistov, ker so izobesili slovenske napise na javnih mestih v popolnoma slovenskem kraju.

Protestiramo proti novi krivici v imenu vseh koroških Slovencev in zahtevamo svoje narodnostne pravice.

POOF za Slovensko Koroško.

Komisiji za sestavo mirovne pogodbe z Avstrijo na Dunaju.

Kakor že večkrat je britansko sodišče v Celovcu spet obsodilo več koroških Slovencev — protifašistov, ker so v popolnoma slovenskih krajih pritrtili na javna poslopja poleg nemških še slovenske napise. Tajnik Kmečke zveze za Slovensko Koroško je bil obsojen na en mesec zapora. Izražamo svoje ogorčenje zaradi krivice in istočasno poudarjamo svojo zahtevo po čimprejšnji priključitvi Slovenske Koroške k Jugoslaviji.

Kmečka zveza za Slovensko Koroško.

Medzavezniškemu nadzornemu svetu za Avstrijo na Dunaju.

Srednje britansko sodišče v Celovcu je obsodilo več koroških Slovencev — antifašistov zato, ker so v slovenskih krajih pritrtili na javna poslopja slovenske napise. Med njimi je bil obsojen tudi tajnik Kmečke zveze za Slovensko Koroško Blaž Singer na mesec dni zapora.

Protestiramo proti ravnanju britanske oblasti, ki dopušča, da nam odvzemajo najosnovnejše narodne pravice, predvsem pa uporabo slovenskega jezika v javnem življenju.

Prosimo medzavezniški kontrolni svet, da intervenira proti takemu krivičnemu ravnanju organov zasedbenih oblasti.

Kmečka zveza za Slovensko Koroško.

ZAPIRANJE SLOVENSkih ANTIFAŠISTOV SE NADALJUJE

V ponedeljek je bil pred britanskim vojaškim sodiščem v Celovcu obsojen Ferčnik Hubert na 10 dni zapora, ker se je udeležil spreveda, ki je 10. aprila tega leta nabijal slovenske napise v Svečah.

GUIDO SCHMIDT OPROŠČEN

Ljudsko sodišče je oprostilo zdajnjega Schuschniggovega zunanjšega ministra G. Schmidta, ki je bil obtožen zaradi veleizdaje. Obravnava je trajala nad tri mesece. K sodbi piše list francoskih zasedbenih sil: Četudi je obravnava danes formalno končana, pred forumom zgodovine bo trajala dalje in vplivala tudi na nadaljnjo usodo Avstrije. Avstrija ga je oprostila, sodba ostalega sveta pa bo drugačna.

v dan, si je oblikoval mrežo poverjenikov in dopisnikov, ki ga oskrbujejo z gradivom in širijo in povezujejo z množicami našega naroda, ki danes vsepovsod z zanimanjem in navdušenjem segajo po svojem glasilu. Na drugi strani pa si je nakopal tudi sovraštvo vseh domačih in tujih reakcionarjev in sovražnikov naše narodnoosvobodilne borbe. To sovraštvo mu je samo v čast in je znak, da je naša pot prava in zato bo »Slovenski vestnik« tudi v bodoče ostal zvest napredni borbeni liniji osvobodilnega gibanja, odločen zagovornik pravice in resnice, da bo tako vedno

to, kar mora biti: svetlo orožje v rokah ljudstva v borbi za lepšo in srečnejšo bodočnost. To je posebno važno v trenutku, ko nastopa naše ljudstvo odločilni juriš v borbi za priključitev. Spomenica POOF-a komisiji na Dunaju ponovno jasno izraža nezlomljivo voljo in odločno zahtevo slovenskega ljudstva po priključitvi Slovenske Koroške k FLRJ. »Slovenski vestnik« bo skušal storiti vse, da bo podprl te zadnje in najvažnejše napore, ki stojijo pred nami in ki jih moramo premagati, da bomo uresničili naše davno, prvo in najmočnejšo zahtevo — življenje v s v o b o d i.

Ljudstvo naj odloča

Narodni poslanec Fischer o notranji krizi

Vest ameriške agencije o razgovorih med predstavniki OeVP in komunističnim narodnim poslancem Fischerjem je izzvala v Avstriji hudo notranjo krizo. Ameriška agencija in tudi poznejši zagovori OeVP in posebno zagovor zveznega kanclerja poskušajo s potvorbo resnice prikazati zavedo tako, kakor da bi bil poslanec Fischer zaprosil za razgovore z OeVP. Nasprotno tem trditvam je podal poslanec Fischer po časopisju javno izjavo in je v torek zvečer na Dunaju na zborovanju pred vso javnostjo ugotovil:

„Kaj se je dogajalo v resnici? Vodilni politiki OeVP so se obrnili name in me prosili za informativni, neoficielni razgovor. Sedaj pa trdi OeVP v svoji izjavi, da se ni OeVP, temveč da se poslanec Fischer trudi že vse leto, da pride do družabnega sestanka z gospodom zveznim kanclerjem. Jaz morem tu pred javnostjo samo reči: meni nikakor ni za družabne sestanke z gospodom zveznim kanclerjem. Čisto osebno si znam zamisliti mnogo prijetnejše družabne sestanke. Neštetokrat sem srečal gospoda zveznega kanclerja pri različnih sprejemih in nikdar nisem niti poskušal, da bi prišel z njim v razgovor.“

Poslanec Fischer je nato ugotovil, da je sprejel vabilo za razgovor od OeVP-jevskega poslanca Kristofics-Binderja in je nadaljeval:

„V tem razgovoru so gospodje od OeVP izredno jasno in brez prikrievanja razložili katastrofalni položaj, v katerem je Avstrija. Izjavili so mi, da nimajo premoega, da je premogovno stanje veliko slabše kakor v lanskem letu. Slikali so, da prehranbeno stanje ni nič manj kritično kakor v zadnjem letu, da od tedna do tedna ne vedo, kako naj orhanijo celo te gladovne kalorije in da je treba računati s tem, da bo prihodnja zima še veliko hujša od lanskeletne.“

Gospodje od OeVP so izrazili tudi svoj resni strah, da se Avstriji bliža inflacija. Končno so isti gospodje tudi povedali, da obstaja resna nevarnost, da Avstrijo razdelijo. Ta razgovor ni imel nobenih vidnih uspehov in jih tudi ni mogel imeti. Razgovor je bil zgolj informativnega značaja.“

Ko je poslanec Fischer pokazal na vzroke, zakaj so nekateri gospodarstveniki od OeVP poskušali priti iz zagate. Zavedajo se, da Amerikanci, Angleži in Francozi ne bodo stalni odjemalci avstrijske proizvodnje, temveč da sta naravni trg za Avstrijo vzhod in jugovzhod. Poslanec Fischer je poudaril, da se ravno v teh razgovorih vidi resnična moč KPOe, ki je med ljudstvom že mnogo, mnogo močnejša, kakor to odgovarja njenemu zastopstvu v parlamentu. Spregovoril je o hujskaški vesti „Wiener Kurierja“ in nadaljeval:

„Tu nastane resno vprašanje: Če v Avstriji ni več mogoče, da pri sestanku samo štirih odgovornih politikov ne bi bilo nevarnosti, da je med njimi pooblaščenec ameriških agentov, če ni več gotovosti, da je mogoče voditi med Avstriji avstrijski razgovor o avstrijskih vprašanjih, potem so stvari vsekakor zelo vznemirljive.“

Jaz sem si takoj postavil vprašanje:

Kdo je onemogočil poskus avstrijske rešitve? Zakaj so se avstrijski pogajalci vrnili brez državne pogodbe? Na konferenci svoje stranke je vicekancler Schärfl dolžil zunanjega ministra Gruberja in ministra Kraussa, da bi bila kmalu podpisala pogodbo in je morala v zadnjem trenutku priskočiti Amerika, torej da so avstrijski ministri uganjali premalo ameriške politike. Na to je odgovoril Gruber, da so Avstrijci preprečili pogodbo in to izjavo so bolj ali manj potrdili zvezni kancler, deželni glavar iz Nižje Avstrije in OeVP-poslanec Ludwig, končno pa je izjavil Gruber pred vso javnostjo: „Nam se nikakor ne mudi z državno pogodbo, mi hočemo s časom kalkulirati.“ Redkokdaj sem slišal bolj pustolovsko besedo.

Veliki lahko čakajo tudi več let, avstrijsko ljudstvo pa je sito čakanja na državno pogodbo.

Hrepenimo po dnevu, ko ne bo stal noben tuj vojak več na naši zemlji, ko ne bodo več blazne cone delile našo majhno deželo, ko ne bodo več nastopala tuja vojaška policija in tuja vojaška sodišča proti Avstrijcem. V tem položaju izjava, „da

hočemo s časom kalkulirati“ nima nič več opraviti z avstrijsko politiko, to je udarec proti koristim Avstrije.

Povsem jasno pa je, da gre predvsem enemu v politiku v Avstriji osebno za to, da v Avstriji ne pride do spremembe zunanje politike. Vsa premissljevaja vodijo do zaključka: samo en mož more biti obveščevalec ameriških agentov, samo en mož tvorec teh lažnih vesti: zunanji minister dr. Gruber. Takšnega političnega pustolovca ni mogoče trpeti v ministrstvu v Avstriji, treba ga je odstraniti.

Zahtevam tukaj in bom zahteval, da postavijo parlamentarni preiskovalni odbor, ki naj ga izvoli zbornica, z vsemi pooblaštili sodišča, da vse udeležence zasliši pod prisego in jaz sem prepričan, da bo tak preiskovalni odbor lahko ugotovil, kdo je bil ta pustolovski junak. Tak preiskovalni odbor bi moral ugotoviti, kaj se je v resnici govorilo pri teh zasebnih pogovorih. Bilo bi potrebno, da se to ugotovi in ugotovitev preiskave ljudstvu pove.

Socialistična stranka nas — komuniste — dolži, da smo se umazano pogajali.

Pogajajte se enkrat tako umazano, kakor sem se jaz umazano pogajal! Pogajajte se enkrat tako umazano, da zahtevate odstop vlade, nove volitve! To je bila vsebina mojih informativnih razgovorov in mislim, da bi bili s takšnim umazanim pogajanjem socialistične stranke z OeVP zadovoljni vsi delavci. Tako umazano pogajanje bi mi komunisti brez pridržka podpirali. Imam pa vtis, da ne bo prišlo do takega umazanega pogajanja, ampak do resnično umazanega pogajanja za kulisami.

Vidimo prej ko slej samo en izhod: da se obrnemo na ljudstvo, da vprašamo ljudstvo, da vzbudimo silne moči ljudstva. Ljudstvo naj odloča, kako naj se nadaljuje v Avstriji, ljudstvo naj voli in izvolitev naj izide parlament, nova vlada dejanja, dela, skupnega delovanja! Hočemo pravo, resnično sodelovanje vseh demokratov, vseh aktivnih Avstrijcev, ki hočejo obnovo!”

Po apelu na socialiste in demokratične sile v OeVP je končal: „So stranke in različna gledanja, a nad vsem mora stati enotnost ljudstva in Avstrije.“

Predsednik madžarske vlade o državnem položaju

Novi predsednik madžarske vlade Lajos Dinnyes je imel pred dnevi tiskovno konferenco za madžarske in inozemske novinarje. Dinnyes je naglasil, da je inozemski tisk prinašal v zadnjem času najbolj neverjetna poročila o dozdevnih nemirih v Madžarski in o dozdevnem komunističnem prevratu.

„Vi vsi,“ je dejal predsednik vlade, „poznate vsa ta lažna poročila, ki govorijo o pouličnih borbah v Budimpešti, državljanski vojni in drugih fantastičnih stvareh. Lahko ugotovimo, da so vest o preosnovi vlade sprejeli povsod v miru in redu in da je ljudstvo bilo nezadovoljno, ker je izvedelo, da sta predsednik vlade in predsednik skupščine pobegnila.“

Dinnyes je odgovoril tudi na vprašanja, ki so mu jih stavili novinarji. Na vprašanje dopisnika „New York Times“, zakaj je Ferenc Nagy okrivljen kot zarotnik, je predsednik poročal o diktatorskem ponanjanju Ferenc Nagyja v stranki malih posestnikov. „Ko je postal vodja stranke in predsednik vlade, si je prisvojil vso ob-

last. Končno je bil popolnoma nedostopen. S skrbjo smo gledali, kako vodstvo naše stranke nepravilno ravna. Neprenehoma se je borilo znotraj koalicije, ne da bi poznalo položaj v deželi, ne da bi spoznalo interese države; niti stranke, niti dežele ni vodilo tako, kakor bi moralo. V stranki sta bili dejansko dve struji. Ena, ki je bila za koalicijo, je zastopala interese kmetov. Druga, kateri na čelu so stali Tibor Man, Kalman Salata in Pal Jazko, ki so bili v resnici voditelji stranke, pa je vodila zelo pustolovsko politiko. Kar pa se je v naši stranki dogodilo, to se je videlo že zdavnaj vnaprej.“

Dopisnik švicarskega lista je vprašal, ali predsednik vlade misli, da bodo po obvladnanju politične krize potrebne nove volitve v narodno skupščino.

Dinnyes je odgovoril, da iz notranje političnih in zunanje političnih vzrokov smatra nove volitve za potrebne, ker glavno načelo demokracije je, da ugotovi mišljenje ljudstva.

Položaj v Franciji

Borba, ki se danes vodi v Franciji med silami demokracije in silami reakcije, je nastala zaradi stalnih spletk svetovne reakcije, ki skuša uničiti mir in vsiliti svojo voljo vsemu svetu.

Preosnova Ramadierove vlade je dokazala, da je notranje politični položaj v Franciji vedno težavnejši in da se je začelo novo obdobje boja med demokracijo in reakcijo, nova ofenziva proti delavskemu razredu, proti interesom ljudstva. Komunistični ministri so bili izključeni iz vlade. To je predvsem delo voditeljev desnega krila francoske socialistične stranke. S tem so dokazali, da hočejo razbiti enotnost demokratičnih sil, da hočejo oslabilo postojanke delavskega razreda v boju zoper reakcijo. Tako je tudi londonski »Times« že vnaprej napovedal, ko je pisal, da bodo socialisti prisiljeni delati sporazume, ki jih bodo napravili nepriljubljene. Z drugimi besedami pomeni, da bo novi kurz vlade, ki jo vodijo socialisti, delal proti ljudski volji.

V trenutku, ko bi bila potrebna utrditev vseh demokratičnih sil, so voditelji desnega krila socialistov prešli na stran bank in trustov in voljno delaje v prid notranje in zunanje reakcije. Kapitalisti so to tudi pričakovali. Nedavno je pariški dopisnik ameriške agencije Associated Press poročal, da bodo ZDA pomagale Franciji, če bo imela vlado, v kateri ne bo komunistov.

Ameriški kapital skuša tudi v Franciji skrivati svojo ofenzivo za še zasta-

relim geslom »borbe proti komunizmu«. Dejansko pa gre ta borba proti življenjskim interesom francoskega ljudstva, proti njegovim demokratičnim pridobitvam. Kapitalisti vedo, da ne bodo nič dosegli, dokler ne bodo zadušili demokracije. Zaradi tega ponujajo svojo pomoč samo pod različnimi pogoji.

Francija se bori z velikimi gospodarskimi težavami, s krizo prehrane, z obnovo gospodarstva, s stabilizacijo valute itd. Ameriški tisk pa je odkrito pisal, da ameriška pomoč Franciji nima ničesar skupnega z obnovo francoskega gospodarstva na demokratični podlagi. Ameriški kapital upa, da se bodo dale gospodarske težave v Franciji izrabiti za okrepitev njegovih postojank v francoskem gospodarstvu. Želi, da izloči francoske tekmece in da ameriško blago dobi prosto pot na francoskem tržišču.

Toda vsi ti poskusi moraje dovesti do enotnosti vseh francoskih demokratičnih sil. Brez dvoma bo francoski narod v stanju, da bo svoje dosedanje pridobitve ubranil — kljub vsem naporom notranje in zunanje reakcije in kljub izdaji voditeljev desnega krila socialistične stranke. Dogodki zadnjih dni, odločnost in discipliniranost delavcev, so to dokazali.

Ameriški radijski komentator Steel je v govoru, ki ga je imel v radiu New York, dejal, da je danes Amerika zaradi svoje zunanje politike „najbolj osovražena dežela na svetu“.

Proglas komunistične partije Italije

Spričo glasovanja o vprašanju zaupnice De Gasperijski vladi obstaja trden blok levičarskih strank s Komunistično partijo in socialistično stranko na čelu, ki se bo uprl izglasovanju zaupnice. Blok levičarskih strank postavlja opozicijsko stališče na dejstvo, da De Gasperi prezira rezultate volitev 2. junija preteklega leta, ko so levičarske stranke dobile več glasov kakor krščansko demokratska stranka.

Pred glasovanjem o vprašanju zaupnice vladi mora De Gasperi predložiti svoj finančni in gospodarski program. De Gasperi je postavil v prvi načrt dobivanje kreditov iz inozemstva in smatra, da nudi njegova vlada za to najboljše jamstvo. Njegov program podpirajo monarhisti in qualunquisti.

Komunistična partija Italije je izdala proglas, v katerem poziva obe krili socialistične stranke, da se združita s komunisti proti De Gasperijski vladi. Proglas ima šest točk, v katerih se ugotavlja:

1. da je De Gasperi izzval zadnjo krizo brez kakršnega koli stvarnega razloga in proti koristim države in s tem pokazal, da so krščanski demokrati kapitulirali pred domačimi bogataškimi skupinami in inozemskimi reakcionarji; 2. da je De Gasperi z izključitvijo komunistov in socialistov iz vlade pogazil odločitev ljudstva, ki je bila izražena v juniju lanskega leta; 3. da hočejo kapitalisti in reakcionarji sodelovanje vlade, ki bi pomenila korak nazaj, poskus vrnitve na stara pravila konservativcev, kar so z največjim navdušenjem pozdravile vse bogataške reakcionarne skupine, vsi ostanki tistih, ki si želijo fašistične tiranije; 4. da želi domača in mednarodna reakcija odstraniti komuniste iz vlade, da bi ločila delavski razred od drugih demokratičnih in republikanskih sil in da bi na ta način razbila in preprečila utrditev in napredek demokracije in pripravila vrnitev režima tiranije na oblasti; 5. komunisti bodo nadaljevali borbo za svoj položaj v vladi in povabili ne samo levo, ampak tudi desno krilo socialistov, da se jim priključijo v tej borbi; 6. komunisti morajo omogočiti nove zmage demokracije.

Komunisti — pravi proglas — bodo odgovorili na poskus izoliranja Komunistične partije s še bolj učinkovito akcijo za uresničenje svojega programa — zaradi rešitve italijanskega naroda, zaradi zagotovitve neodvisnosti države, zaradi utrditve svobode in demokratičnega ter republikanskega režima.

Drobne novice

Prvi po petletnem gospodarskem načrtu predvideni železobetonski most so predali prometu v Ljudski republiki Črni gori. Ta most je dolg 96 metrov in so ga zgradili deset dni pred določenim rokom.

Na kmetijski poskusni postaji v Osijeku so vzgojili novo vrsto pšenice. Strokovna komisija zveznega ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo je ugotovila, da daje nova vrsta pšenice mnogo večji pridelek.

V Jugoslaviji bodo letos med številnimi stavbnimi deli zgradili tudi delavsko naselje za delavstvo, ki je zaposleno v tovarni vagonov v Slavonskem Brodu. Sezidali bodo 35 enonadstropnih hiš s 175 stanovanji. Razen tega naselja bodo v tem kraju zgradili tudi tri večje dvonadstropne stanovanjske hiše.

Letos so na področju Ljudske republike Hrvaške posejali dvakrat več sladkorne pese kot lani. Pesa bodo predelovali v treh velikih sladkornih tvornicah v Osijeku, Branjinem vrhu in v novo zgrajeni tvornici v Županji. Tovarne že čistijo in pripravljajo naprave za delo ter jih oskrbujejo s potrebnimi količinami premoga ter ostalim pogonskim materialom.

V slovenskih kinematografih so predvajali novo številko filmskega obzornika, ki jo je izdelal „Triglav film“. Obzornik je v celoti posvečen Slovenski Koroški. Prvi del kaže koroško razstavo, ki je bila pred tedni odprta v Ljubljani, drugi pevski zbor „Matija Verdnik“, ki je obhodil s koroško pesmijo skoraj vso Jugoslavijo, tretji manifestacije za priključitev Koroške v Mežici, zadnji pa nekatere prizore iz Žižkove uprizoritve „Miklove Zale“ v mariborskem narodnem gledališču.

Odgovor narodnim škodljivcem, izdajalcem in njihovim pokroviteljem

Dne 2. junija t. l. je monsignor Valentin Podgorca poslal predsedniku POOF-a dr. Petku pismo, ki ga v odlomkih objavljamo:

»Dr. Petek, zdravnik, Velikovec. Ko ste vi vedno zavzemali v koroškem slovenskem gibanju vodilno mesto, čutim se obvezanega informirati vas o stanju Mohorjeve družbe in o načrtu, po katerem hočemo postopati.

Družbo hočemo poživiti in ne smete zameriti, da vas ne vabimo k aktivnemu sodelovanju, ker ste preveč zapleten v vsi javnosti v novem gibanju, ki ga mi ne moremo odobravati. Če nas višja sila porine na jug, bomo pač tam. Sami pa v komunizmu ne moremo videti bodočnosti.

Družba je Pia Unio krške škofije, ki ima namen pospeševati slovensko katoliško književnost z vsemi sredstvi. To naj ostane. Nekaj drugega je tisk in redakcija, ko se mora izdajati tudi politični list. Ustanoviti hočemo zraven družbe Tipografsko zadrugo, ki prevzame tehnični in uredniški del, ki voli na občnih zborih svoje funkcionarje. Zadruga sloni na deložih, s katerimi se udeleži tudi stara Mohorjeva družba in ves dobiček naj pride v prid oboju.

Svetuje se mi tudi ne napravljati lastne tiskarne, marveč napraviti pakt s Karintijo in tiskati tam. Za dan 19. junija sem že sklical ustanovni zbor Tipografske zadruge, ki je pa popolnoma prosta in se Mohorjeve družbe ne dotakne, samo zunanje tehnično in politično delo, tista prevzame. V vsem tem vidim neki napredek, pa se zavedam, da ne bo vsem po volji. Morebiti prevdarite stvar in mi v imenu koroških Slovencev sporočite svoje misli in načrte.

Odličnim spoštovanjem!

Valentin Podgorca (l. r.)

Kljub nekaterim dobro poznanim okoliščinam, zaradi katerih pisanju monsignora Val. Podgorca ne bi bilo treba pripisovati kakega posebnega pomena oziroma resnosti, je le potrebno, da si oglehamo to pismo pobliže. Odkriva nam namreč poleg njegovih osebnih nazorov tudi mišljenje onega kroga ljudi, ki so našli v gdu. Podgorcu zunanjo firmo za svoje delovanje in nam osvetljuje namene, ki jih imajo ti sovražniki naše borbe za izdajalsko početje v bodočnosti.

Da g. Podgorca ne odobrava »novega gibanja«, v katero je »zapleten« tudi dr. Petek kot predsednik POOF-a, nas ne čudi. G. Podgorca je že ob plebiscitu odigral dvomljivo vlogo. Vidi se, da mu je tudi zdaj neprijetna že sama misel, da bi nas utegnile »višje sile poriniti na jug«. Tudi to da gospod Podgorca odklanja novo Jugoslavijo v duhu Göbbelsove propagande kot »komunistično nevarnost«, nas ne čudi, saj vemo, da je bil gospod Podgorca proti Jugoslaviji že takrat, ko so še v njej vladali kralji in vsa ostala posvetna in cerkevna gospodstva, ker je njegov ideal ostala habsburška monarhija.

Ob tem pismu se še spominjamo na vlogo monsignora Podgorca, ko je kot komisar slovenske zadruge, postavljen od Piescha, poskusil vse, da bi preprečil izročitev zadrug obstoječemu slovenskemu združniškemu odboru in postane nam jasno, zakaj so mu pisci »Koroške Kronike« zapeli toliko hvale in zakaj je ta odmevala tudi v avstrijskem reakcionarnem tisku. Popolnoma očitno je, da je monsignor Podgorca — bolj ali manj zavestno — orodje v rokah sovražnikov koroških Slovencev, nove Jugoslavije in vsega napredka sploh.

Zato ni težko ugotoviti, odkod je prišla gospodu Podgorcu iniciativa, da »reformira« Mohorjevo družbo in jo poveže z neke vrste »tiskovno zadrugo«, ki bi omogočila tudi tiskanje političnega lista. (Posebno poglavje bi bilo treba posvetiti vprašanju, odkod sploh gdu. Podgorcu pooblastilo za mahinacije z imovino, ki je slovenska narodna last!)

Ni težko uganiti, da kumuje zamisli msgr. Podgorca predvsem emigrantski krog »Koroške Kronike«, pod idejnim vodstvom gda. Sharpa. Bliža se čas, ko firma britanske informativne službe ne bo več mogla štiti jugoslovanskih emigrantov na Koroškem in njihovega delo-

vanja. Najti za slovensko belogardistično emigracijo novo streho in novo možnost udejstvovanja v javnem življenju, to je stvar, v kateri so se popolnoma sporazumeli angleški, avstrijski in slovenski reakcionarni krogi. Tako se je porodila zamisel, naj bi postala nova firma za pisce »Koroške Kronike« (ali njene naslednice) »Tiskovna zadruga« pod vodstvom vojnega zločinca dr. Ludvika Puscha. To naj bi bilo uresničenje načrtov slovenske belogardistične emigracije, inž. Janeza Ložarja in drugih slovenskih izdajalcev. Tej zamisli sta naklonjena po izjavi gda. Podgorca tudi krški ordinariat in deželni glavar. Že ta nenavadna naklonjenost avstrijskih krogov, ki sicer tako trdovratno zavračajo vsako utemeljeno zahtevo koroških Slovencev, dokazuje, da je ideja gda. Podgorca ali bolje rečeno njihovih prišepetovalec samo voda na mlin sovražnikom naše osvobodilne borbe.

Mnogokrat je že prišlo do izraza prizadevanje angleških in avstrijskih reakcionarnih krogov, da izvršijo na Koroškem to, kar bi najbolj gotovo in za vselej preprečilo združitev koroških Slovencev z brati v Jugoslaviji, namreč to, da nas idejno odtrgajo od nove Jugoslavije. V ta namen so se širile vse mogoče klevete o državi onstran Karavank. Lažna propaganda naj bi ostrašila koroške Slovence, izmišljotine o preganjanju cerkve in drugih »strahotah«, ki jih je še nedavno na svojih zborovanjih pogreval n. pr. minister Schumy, naj bi zadušile naravne simpatije koroških Slovencev do svoje domovine. Kot enega najbolj zahrbtnih sredstev pa so se sovražniki nove Jugoslavije poslužili na Koroškem fašističnih emigrantov, propadlih eksistenc, ki naj bi s svojo mrznjo do nove Jugoslavije zastupili tudi koroške Slovence. Zato sedijo v »Koroški kroniki« in pri celovškem radiju fašistični emigranti iz Jugoslavije, zato še vedno službuje kot kaplan v Škocjanu vojni zločinec Lavrih, zato je nastavljen celovški ordinariat za dušne pastirje še druge emigrante iz Jugoslavije. Spričo dejstva, da so širokogrudne amnestije jugoslovanske vlade omogočile vrnitev v domovino vsakomur, je razumljivo, da vztrajajo v emigraciji samo najbolj zagriženi in z najtežje krivdo obremenjeni elementi. Prav te izredke hoče mednarodna in avstrijska reakcija izkoristiti na Koroškem, da bi koroške Slovence idejno odtujila od bratov v svobodni domovini in da bi si tu ustvarila reakcionarno oporišče za delovanje proti novi Jugoslaviji. Prav isti namen hočejo doseči s svojo zlagano naklonjenostjo tisti ljudje, ki nam izkazujejo skromne drobce naših pravic, zato da bi kot dobrotniki in prijatelji postali gospodarji vse naše usode.

OF je vedno upoštevala vse to in je zato dosledno opozarjala in še vedno znova opozarja, da v naši borbi za rešitev Slovenske Koroške ne more in ne sme biti v teh vprašanjih nikakih kompromisov. Kdor koli iskreno ne doživlja borbe za združitev koroških Slovencev z vsemi jugoslovanskimi brati, kdor koli v novi Jugoslaviji ne vidi svoje domovine, prerrojene v težki borbi za svobodo pod modrim Titovim vodstvom, ta je izdajalec slovenskega naroda in ni vreden rešitve. Kdor koli danes sredi borbe za priključitev, ko je koroško vprašanje še vedno odprto in se bližajo najodločilnejši trenutki našega boja, spekulira na dve strani, ne zasluži svobode. Kdor koli ruši enotnost vseh zavednih koroških Slovencev, skovano v OF, ali se iz te borbene narodne skupnosti pod kakršnim koli izgovorom izdvaja, je narodni škodljivec. Kdor koli se ne bori proti klevetam o novi Jugoslaviji in njemu razvoju, popušča največji nevarnosti za obstanek in rešitev koroških Slovencev, ki jo moramo videti v idejni odtujitvi od svobodnih jugoslovanskih bratov. Kdor koli naseda zločinskim namenom mednarodnih reakcionarjev, ki bi nas hoteli pahnuti v naročje temnim silam svetovne reakcije in porabiti v svojih mednarodnih spletkah tako, da nam v zameno ponujajo drobtinice od tega, kar je itak naša pravica, ki si jo mora-

mo priboriti v celoti, ta koplje grob usodi slovenskega naroda na Koroškem.

Iz vseh teh razlogov odklanjamo in obsojamo pismo gospoda msgr. Podgorca in spletke, ki se skrivajo za njim. Odklanjamo in obsojamo prizadevanje, da bi slovensko kulturno življenje na Koroškem prišlo v domeno vojnih zločincev in fašističnih emigrantov iz Jugoslavije pod pokroviteljstvom eksponentov avstrijske in mednarodne reakcije. Prav tako odločno obsojamo dejstvo, da hočejo za te proti osvobodilni borbi koroških Slovencev naperjene naklepe uporabiti Mohorjevo družbo in imovino, ki je narodna last in ki bo kot taka morala služiti koristim slovenskega naroda, ne pa njegovim škodljivcem. Omenjamo še to. Kljub žaljivemu tonu pisma in njegove-

Kako dolgo bo še vojni zločinec Lavrih kaplan v Škocjanu?

Odkritje, kdo se v resnici skriva za osebo kaplana Janežiča, je med našim ljudstvom izzvalo razumljivo ogorčenje. Vse verno ljudstvo je pričakovalo, da bo škofijski ordinariat takoj odpoklical človeka, ki ga preteklost tako težko obremenjuje. Vendar kaplan Janežič do danes nemoteno naprej hujska, se dela svetniškega mučnika in žali najsvetejša čustva slovenskega ljudstva.

Škofijstvo samo ugotavlja v svoji »uradni razlagi« št. 8 a od 12. marca 1947, da so domobranci, da bi »pod nemškimi vodstvom« branili vero in narod proti »komunizmu partizanov«, pripeljali s seboj celo svoje dušne pastirje iz Ljubljane. Tedaj je škofijski ordinariat baje radi tega, da prepreči »razdor med verniki« in olajša nemškemu duhovnikom delovanje na Gorenjskem, v sporazumu z ljubljanskim ordinariatom omejil delokrog teh belogardističnih duhovnikov na vojaško dušnopastirstvo pri domobrancih. Danes pa škofijskemu ordinariatu ni mar niti za razdor med verniki, niti mu niso pri srcu domači slovenski duhovniki, ki jim kolaboracionistični belogardistični duhovniki s svojim vsiljevanjem in s svojo lažnivo propagando ovirajo že tako težavno delo. Zato se naše ljudstvo kljub dolgemu zagovoru ordinariata in kljub vsej lastni hvali, češ kako se je škofijsko prizadevalo, da zaščiti slovensko ljudstvo pred preganjanjem nacizma, ne more ubraniti vtisa, da odločilni gospodje v celovškem ordinariatu prej ko slej vestno opravljajo nalogo germanizatorjev. Prej so belogardistični duhovnikom na Gorenjskem prepovedali delovanje samo zato, da so nemški duhovniki iste ponemčevali, danes pa nastavlajo iste belogardistične duhovnike zato, da bi odvrnili slovensko ljudstvo na Koroškem od njegove pravične zahteve po priključitvi k Titovi Jugoslaviji. Po vsej pravici ugotavlja zato spomenica, ki so jo slovenski verniki velikovškega okraja predali škofijskemu ordinariatu, med drugim:

»Ob tej priložnosti izražamo še prav posebno naše nezadovoljstvo in ogorčenje zaradi tega, ker krški knezoškofijski ordinariat svojčas ni branil naših domačih slovenskih duhovnikov, ki jih ljudstvo spoštuje. S slovenskega ozemlja jih je bilo okrog 60 pregnanih v nemški rajh, v nemške župnije ali pa so bili internirani v različnih gestapovskih taboriščih, kjer jih je mnogo podleglo mučenju. Ko so se po kapitulaciji Nemčije vračali slovenski duhovniki na svoje župnije, so mnogi imeli težave in neprijetnosti. Tudi v tem primeru ni knezoškofijski ordinariat pokazal naklonjenosti, ki bi jo bilo pričakovati po tolikih letih trpljenja in preganjanja.

Nasprotno pa moramo danes ugotoviti, da se nudi vsa pomoč in podpora tistim duhovnikom, ki so zapustili svoje fare in svoje vernike in Federativni ljudski republiki Jugoslaviji in ubežali pred roko pravice na Koroško. Prepričani smo, da to ni v skladu s cerkvenimi predpisi. Vsak dan vidimo, da se vračajo v Jugoslavijo celo ljudje, ki so zaradi sodelovanja z nemškimi in italijanskimi fašisti svojčas — prav tako kot duhovniki emigranti — ubežali na Koroško. Vsi upoštevajo amnestijo jugo-

mu ozadju je predsednik POOF-a dr. Petek obiskal pisca, da ga opozori na nevarnost njegovega gledanja in početja.

Dobil je popolnoma negativen odgovor, ki je samo potrdil naše zgornje ugotovitve.

Zgodovina bo sodila tiste, ki so v usodnih trenutkih izdali in ki še danes izdajajo hote ali nehote svoj narod. Koroški Slovenci imamo danes pred seboj predvsem eno misel in nalogo: Borimo se za priključitev k novi, Titovi Jugoslaviji, v kateri vidimo svojo edino rešitev in srečno bodočnost. V tej borbi smo doprinesli že ogromne žrtve. Svobodoljubni duh našega boja ne bo več ugasnil, dokler ne bo poslednja ped slovenske zemlje dokončno osvobojena. Razvoj te borbe pa bo razkrinkal in potepal vse narodne škodljivce in izdajalce, ker je pot k zmagi in svobodi samo ena — skupaj z jugoslovanskimi narodi in z vsemi resnično naprednimi silami sveta!

slovenske vlade in nimajo več strahu. Ne upajo pa si nazaj nekateri duhovniki.

Z ogorčenjem ugotavljamo, da deluje vojni zločinec Lavrih — Janežič še vedno kot kaplan v Škocjanu v Podjunu. Tako kot Lavrih — Janežič pa so še drugi. Vsi ti širijo močno propagando po svojih župnijah, delajo razdor med ljudmi in obrekujejo našo matično državo FLR Jugoslavijo.

V interesu slovenskih vernikov odločno zahtevamo, da krško knezoškofijsko preneha s ščitenjem vojnih zločincev, da takoj odpusti in prepove bivanje inozemskih fašistov na slovenskih župnijah, kakor so duhovniki, organisti in gospodinje. Le tako bo slovensko ljudstvo našega okraja prepričano, da se krivice in zapostavljanje slovenskega ljudstva ne nadaljujejo, kakor se je to do sedaj vedno dogajalo.

Slovensko ljudstvo komisiji na Dunaju

Iz vseh krajev Slovenske Koroške pošilja naše ljudstvo ob vsaki priložnosti brzojavke in spomenice komisiji za avstrijsko mirovno pogodbo na Dunaju, v katerih zahteva priključitev k FLRJ.

Tako se glasi brzojavka antifašističnega prebivalstva iz št. Vida v Podjunu:

»Antifašisti, zbrani na tekmi koscev v Pogrcih pri št. Vidu v Podjunu dne 8. 6. 1947, zahtevamo pravično rešitev koroškega vprašanja, to je priključitev k FLR Jugoslaviji.

Prebivalci iz Velinje vasi pri Bilcovsu izjavljajo:

»Dovolj je zatiranja in trpljenja na našem ozemlju. Prepričani smo, da boste pravično rešili še odprta vprašanja avstrijske pogodbe. Slovenska Koroška mora biti priključena k Titovi Jugoslaviji. To zahtevamo s svojega sestanka dne 7. 6. 1947.«

Kratka, a odločna je zahteva 400 Slovencev, ki so jo poslali s kulturne prireditve v Šmihelu pri Pliberku.

»Slovensko prebivalstvo Šmihela pri Pliberku odločno zahteva, da se Slovenska Koroška priključi k Jugoslaviji.«

Obirčani pa se sklicujejo na svoje zasluge v borbi proti nacizmu:

»Dve leti po končani vojni proti Hitlerjevemu fašizmu koroški Slovenci še vedno ne uživajo tistih pravic, ki smo si jih priborili v skupni borbi z bratskimi narodi Jugoslavije na strani zaveznikov. Naša dolina je dala sama 33 partizanov, od katerih je 8 dalo svoja mlada življenja za osvoboditev koroških Slovencev. Zaradi protifašističnega delovanja so bili izseljeni in zaprti najbolj zavedni in pošteni protifašisti in mnogi od njih jih je v raznih koncentracijskih taboriščih umrlo nasilne smrti.

Koroški Slovenci se zavedamo svojih žrtev, zavedamo pa se tudi, da je upravičena naša zahteva po priključitvi k matični državi LR Sloveniji.

Priključitev Slovenske Koroške je depri nos k ustvarjanju trajnega demokratičnega miru v svetu, zato soglasno zahtevamo, da se Slovenska Koroška priključi k FLRJ.«

SLOVENSKI VESTNIK
GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Letnik II. Dunaj, v petek 13. VI. 1947 Štev. 63

NAŠI STROJI SE VRTIJO NAPREJ...

OB PRVI OBLETNICI TEHNIČNEGA DELA PRI „SLOVENSKEM VESTNIKU“

Leto dni je minilo, odkar je veselo završalo po vsej Slovenski Koroški — od Zilje do Podjune in čez Gosposvetsko polje pa tja do Djekš — ko je naše ljudstvo prvič obiskal »Slovenski vestnik«.

Izseljenci, preganjanci, bivši partizani in vse pošteno slovensko ljudstvo, ki kljub stoletnemu zatiranju niso pozabili, da jim je tekla slovenska zibel, so začutili v svojem glasilu močno oporo in vzpodbudo za nadaljnje napore v svoji pravični borbi.

Ne gre naklada lista v milijone. Nel Samo v tisoče! Tudi slovenski narod ne gre v milijone, vendar je v preteklosti in sedanosti dostikrat pokazal, da je močan, da se zna boriti za svoje pravice.

Tudi ga ne bere zaspana gospoda. Kmet z žuljavimi rokami ga preklada nežno in rahlo kot svojo rodno zemljo. Iz njega si razgleduje prave važnih dogodkih, iz njega si ustvarja pravo sliko resnice. In ko bere »Vestnik«, večkrat zamomlja: »Tako se bo tudi zgodilo kot tukaj piše!« — Potem bo tudi njemu zasijala zlata svoboda; v mislih gleda svoje sinove in vnучke, ko se šolajo v slovenskih šolah, ko se razvijajo v svobodni domovini... potem bo tudi on laže zatisnil trudne oči...

Z vsakim časopisom je veliko dela, tudi z našim.

Nekaj suhoparnih, vendar zanimivih števil naj v primerjavi pojasni približno tehnično delo v preteklem letu:

Vzemimo za podlago 60 izišlih števil našega glasila. Nekaj naš 30 števil je izšlo na 8 straneh, v drugem letniku pa prav toliko na 8 in toliko na 4 straneh, tako da lahko računamo povprečje 10 strani za vsako številko. To se pravi, da je bilo postavljenih in stiskanih 600 strani. Vsaka stran ima 4 stolpce, to je: vsaka številka jih ima 40 in za 60 števil 2400 stolpcev. V vsakem stolpcu je približno 100 vrst, kar znese za eno šte-

vilko 4000 vrst in v skupnem računu 240.000 vrst. V vsako vrstico gre približno 40 črk, v en stolpec 4000 črk, v eno številko 160.000 in v šestdeset števil 9.600.000 črk. Če vzamemo povprečno 5 črk za eno besedo, bi to pomenilo, da je bilo tiskanih skoraj 2 milijona besed.

Koliko knjig bi iz tolikih besed nastalo? Če bi vzeli obliko knjige, na katere stran gre 32 tiskanih vrst in v vsaki po 60 črk, bi to zneslo 5208 tiskanih strani. Ta knjiga bi bila tako debela kakršne svet še ni videl. Ali pa bi dobili 32 vsebinsko različnih knjig po 10 tiskarskih pol, kar je tudi že lepa debelost knjige. Če bi zložili vse tiskane »Slovenske vestnike« v eno vrsto, enega poleg drugega — bi dobili nad 600 kilometrov dolg papirnat trak, ki bi se raztezal od Dunaja pa do Celovca in bi zajel skoraj vso Slovensko Koroško. Ves ta trak bi bil en sam krik po osvoboditvi Slovenske Koroške.

Ta zanimiva primerjava nam v kratkem pojasni veličino tehničnega dela v preteklem letu. Vendar je bilo vse to ogromno delo narejeno z največjo ljubeznijo in požrtvovalnostjo sodelujočih urednikov, korektorjev in stavecev.

Zastoj so se skušali zaletavati v naš list nekateri naši nasprotniki — mi smo resnično naprej sejali. Kajti resnica je kot kapljica vode, ki stotletja kaplja in vendar pronikne najtrši kamen.

In tipke naše se vsipajo v milijone in mi jih pečatimo. Stroji naši se vrtijo naprej...

Za prvimi izišlimi številkami so se kopičile nove in spet nove. Vsaka zase je vstajala v novi pomembnosti. Marsikatera mrtva črka je bila z znojem oblita in marsikatera beseda s srčno krvjo napisana. Nobena pa ni bila le slučajno napisana. Noben dokaz krivice in preganjanja ni bil iz trte zvit. Delamo z zavestjo, da bo trud obrodil obilen sad. In tudi je! Ze se kažejo sadovi; Danes ve ves svet, da žive na Slovenskem Koroškem borbeni ljudje, kateri si ne puste kratki-

za svobodo in za pravice koroških Slovencev, za denacifikacijo, za priznanje pravic bivših fašističnih internirancev in preganjancev, za demokracijo in za edino pravilno in pošteno rešitev - priključitev k Titovi Jugoslaviji....

ti svojih pravic in ki se zavedajo, da so si s krvjo priborili pravico, da sami odločajo o svoji usodi.

Skozi zamrežena okna tiskarne mi misli beže tja, na rodno zemljo Slovenske Koroške — na zemljo, ki čaka svobodo. Še z večjo vestnostjo se trudim, da bi dal čim jasnejšo obliko mrtvemu stavku. Da bi vsaka beseda, že vsaka črka pravilno zadela po obliki in vsebini.

In že vidim, kako se zbirajo pionirski in pionirke naše prelepe Slovenske Koroške na svoje sestanke, kako se s poletom pripravljajo vsi kraji na tekmovalje, kako se zbirajo zavedne žene in moške k proslavam — kako vsi soglasno manifestirajo za priključitev k materni zemlji — Jugoslaviji.

Ze se zbira vsa Slovenska Koroška v močno vseljusko fronto skupnosti in edinosti. Mogočno plapola prapor Osobodilne fronte...

Našega pravičnega dela ne bodo ustavile krivične obsodbe, ne preganjanja in spotikanja ter hujskanja zaslepljenih posameznikov.

Ker naši stroji se vrtijo naprej...

V naših sreih so stroji, ki nas nevdružno ženo naprej in nas bodo gnali vse dolje, dokler ne bo zadnja laž odkrita, dokler ne bo razkrinkan sleherni, ki nas hoče odvrniti od naše svobode in sreče — priključitve k Jugoslaviji.

Zato ob prvi obletnici pri listu ne počivamo in ne pirujemo. Zavihali smo rokave in bomo podvojeno delali. Če smo prvo leto s plugom orali, bomo v bodoče s traktorji, da bo čimprej zorana ledina, da bo čimprej posejana setev, ker čas žetve ni daleč.

In naši stroji se vrtijo naprej...

E. F.

Slovenski časopisi na Koroškem

V času »Slovenske Bčele« je pisala dijaška mladina »Slavijo« v Celovcu, od leta 1850 pa je izhajal v tamkajšnji bogoslovni »Venec«. Zopet se je oglašil klic po leposlovnem listu in zopet je bil Janežič, ki je temu klicu ustregel s »Slovenskim glasnikom«, ki je izhajal od 1858 do 1868. Okoli njega so se zbrali vsi tedanji napredni slovenski literati, predvsem pa mladina, ker niso našli v Ljubljani pri Bleiweisju in njegovih Staroslovcih razumevanja za svoje cilje — združitve vseh Slovencev v eno narodno celoto.

Predvsem v političnem življenju in v časnikarstvu tedanje dobe se razlikuje načelno jasna vseslovenska usmerjenost koroških narodnih buditeljev v boju zoper nemški pritisk in centralizem od kratkovidne, s krajevnimi koristmi zaslepljene politike ljubljanskih »Staroslovcov«, ki bi se bili zadovoljili z deželno avtonomijo, ki pa bi koristila le na Kranjskem, povsod drugod pa škodovala. Einspieler je zato združil okoli svojega »Slovenca« leta 1865 vse slovenske napredne politike iz vseh slovenskih dežel in celo naprednejši ljudje iz Bleiweisovega kroga so se zatekali k njemu. Tak »Slovenec« je bil seveda Nemcem trn v peti, ker je obravnaval politična vprašanja v vseslovenskem duhu, razširjeval in utrjeval slovensko zavest, zastopal enakopravnost narodov in Zedinjeno Slovenijo. Izzval je v nemških krogih najhujši odpor. Moral je leta 1867 prenehati, ker mu je

tiskar, ustrahovan od Nemcev, odpovedal tisk.

Po prenehanju »Slovenca« se je moralo zateči vodstvo slovenske politike in vodilno časopisje iz Celovca v Maribor, kjer sta prevzela »Slovenčev« vlogo »Slovenski gospodar« in »Slovenski narod«. Po zaslugi celovškega »Slovenca« pa se je leta 1870 prvič začela v ljubljanskem deželnem zboru zahteva po Zdrženi Sloveniji.

Decembrska ustava 1867 je priznala v nasprotju z ustavo 1848 enakopravnost narodov le še formalno in na Koroškem tudi o tej ni bilo več sledu. Oblasti so odrekale Slovcem še to, kar so jim zagotavljali državni zakoni in Einspielerju so sproti uničevali vse časnike, ki jih je ustanovljal. Ostal mu je le »Mir«, ki ga je tiskala Mohorjeva tiskarna. »Mir«, ki ga je Andrej Einspieler ustanovil in mu je bil po njegovi smrti lastnik Gregor Einspieler, kot političen list ni deloval za koristi kake strankarske skupine, ampak za vso slovensko skupnost na Koroškem. Poleg političnih in domačih novic je prinašal tudi leposlovne spise in gospodarske članke. Od leta 1897 do 1900 je imel dvakrat na mesec celo družinsko prilogo »Domači prijatelj«. Zaradi nestrpnosti koroških šovinističnih Nemcev in krivičnosti deželnega sodišča se je moral večkrat, da bi ga ne zatrl, zateči v Ljubljano. Ko se je morala v plebiscitnem času Mohorjeva tiskarna preseliti v Prevalje, je tudi »Mir« izhajal tam.

Pri »Miru« so sodelovali poleg urednikov sami koroški Slovenci, duhovniki, izobraženci, študentje in kmetje.

Andrej Einspieler svojega dela ni omejeval na slovenske liste. Leta 1861 je ustanovil nemško revijo »Stimmen aus Innerösterreich«, ki je postala kmalu dnevnik. Prinašala je članke o narodnostnih, socialnih in upravnih vprašanjih glede na slovenske pokrajine. Zastopala je idejo moderne ustavne države in enakopravnosti narodov. To je bila prva revija, ki je zastopala v avstrijski javnosti slovenske interese in opozarjala na to, da Avstrija lahko obstoja samo, če je pravična vsem narodom. List je moral leta 1863 prenehati, ker je sodišče obsodilo Einspielerja na mesec dni zapora in izgubo deželnozbornskega mandata, ker ni izdal uredniške tajnosti. Vendar se ni dal ustrahovati. Kupil je l. 1865 »Druckpost«, ki je zastopala avtonomijo posameznih avstrijskih dežel, politično svobodo, se potegovala za svobodni društveni zakon, odgovornost ministrov in izboljšanje šol. Z veliko denarno izgubo je ta list opustil in ustanovil 1869 »Kärntner Blatt«, ki ga je 1876 prekrstil v »Kärntner Volksstimme«. Ta list, ki je nadaljeval delo prejšnjih Einspielerjevih listov, je izhajal do leta 1883.

Po nesrečnem plebiscitu je prevzel vlogo »Mira« »Koroški Slovenec«, ki pa tudi ni mogel izhajati v Celovcu, ampak na Dunaju. Značilno za koroške razmere pa je, da je mogel list izhajati v Celovcu šele v dobi nacizma in to samo zaradi olajšanja cenzure. Če je bil eksistenčni boj »Koroškega Slovenca« od vsega početka težak, se je v teku let vse bolj stopnjeval, dokler ni postal pod nacizmom naravnost neznošen in je moral list 1941 ob napadu na Jugoslavijo popolnoma prenehati.

Značilno je, da se je moral celo verski list »Nedelja« boriti za obstoj in dolga leta ni mogel izhajati v Celovcu. V letih po plebiscitu tudi med dijaško mladino ni zamrla želja po pisani slovenski besedi. Izdajali so visokošolci »Pisma študentom«, bogoslovci »Bratoljuba«, srednješolci pa »Dijaške vaje«, »Zvezdo« i. dr.

Ko se je uprlo nacistični strahovladi in uničevalnim načrtom tudi slovensko ljudstvo na Koroškem, je bilo ilegalno partizansko časopisje tisto, ki je bodrilo narod in ga pozivalo v boj ter ga pravilno obveščevalo. Še pred letom 1943 so dijaki v St. Pavlu izdajali majhen informativni list, ki je pozival mladino k odporu. Ze leta 1942 je neki gimnazijec v skromni obliki izdajal list »Koroški poročevalec«. Kot glasilo OF sta na Koroškem izhajala dva lista: »Slovenski tednik« in »Koroška v borbi«. Partizanske tehnike so razmnoževale brošure kakor »Temeljne točke OF«, »Smoter naše borbe«, »Naše meje« i. dr. Poleg teh je v Podjuni izhajala še »Enotnost«, za avstrijske antifašiste pa »Die Einheit«, ki sta bila organa delavske enotnosti. Poleg »Koroškega poročevalca« je izhajalo glasilo štajerskih in koroških partizanov »Nova beseda«, ki ga je izdajal propagandni odsek štaba IV. operativne cone leta 1944. »Novi čas« je bil vestnik OF za Štajersko in Koroško. »Slovenke pod Karavankami« je bilo glasilo gorenskih in koroških antifašistk, iz Savinjske doline pa je prihajala »Borbena Slovenka«. Mladina koroškega odreda je izdajala 1945 »Tekmovalni vestnik«. Poleg teh so izhajali še informativni listi, in sicer »Informacijski list«, »Informationsblatt« ter »Radijski vestnik«, ki se je pozneje preimenoval v »Celovski vestnik«, ta pa zopet v »Slovenski vestnik«, ki je po osvoboditvi začel izhajati kot legalen list v Celovcu. Moral pa je prenehati, ko se je Jugoslovanska armada umaknila s Koroške.

Obsežni partizanski tisk je opravil svojo nalogo v polni meri ter doprinesel ogromen delež k zmagi nad nacizmom. Tembolj presenetljivo pa je zato bilo, da po zlomu nacizma nista dopustili ne koroška deželna vlada ne britanska okupacijska oblast Pokrajinskemu odboru OF, da bi izdajal svoj list. Vse prošnje in poizkusi so bili zaman. Šele 14. junija 1946 je mogel iziti na Dunaju »Slovenski vestnik« kot list, ki mu je lastnik zasebnik. OF za Slovensko Koroško pa še do danes nima svojega lista. »Slovenski vestnik«, ki je že tretji svojega imena, se mora še vedno boriti proti istim sovražnikom miru, proti katerim se je boril naš tisk med vojno, in se zaveda svoje naloge kot glas naroda v borbi za njegove pravice.

Po prevratu v Avstriji leta 1848 se je tudi na Koroškem vedno močneje pojavljala potreba po slovenskih časopisih. Dotlej so Korošci brali ljubljanske »Novice« in druge časopise. V času nastopajočega absolutizma, ko so po Slovenskem začeli umirati časniki mladega rodu, je leta 1850 pričel izdajati A. Janežič v Celovcu »Slovensko Bčelo«, list za lepoznanstvo in vsa kulturna področja, najprej kot mesečnik, kmalu pa kot polmesečnik in tednik. Bčeli je stopil ob stran Einspielerjev »Solski prijatelj«, ki je izhajal kot njena priloga, se pozneje osamosvojil in se prekrstil l. 1855 v »Prijatelja« in leta 1856 v »Slovenskega prijatelja«. Nadel si je nalogo skrbeti za dobre slovenske učitelje na slovenskih šolah. Poleg vzgojeslovnih člankov je prinašal tudi zakone in leposlovno čtivo. Pozneje je postal cerkven časopis. »Slovenska Bčela« pa je zaradi hudega nemškega pritiska v času Bachovega absolutizma morala prenehati, ker je število naročnikov močno padlo. Janežič tudi z vsebinsko boljšim »Glasnikom slovenskega slovstva« ni mogel prodreti. Živel pa je naprej Einspielerjev »Prijatelj« in zbiral mlade pisatelje in pesnike. Takrat je tudi že obstajala Mohorjeva družba, skupno delo Slomškovo, Einspielerjevo in Janežičevo.

Veliki buditelji narodne zavesti pa niso samo v domačih časopisih kazali pot v lepšo bodočnost. Seznanjali so tudi nemško javnost o narodnostnih problemih na Koroškem in v Sloveniji. Publicist in veliki organizator Einspieler je apeliral na Ljubljano, naj stopi s slovensko zahtevo na dan. Veliki Slovan Matija Majar Ziljski je v svojem »Slavjanu« (1875—1875) priobčeval zbirke narodnega blaga in predvsem slovenske književnike in prosvetljence seznanjal s slovensko narodno pesmijo.

PETLETKA in jugoslovansko rudno bogastvo

Ključ do jugoslovaanskih bogastev je odslej trdno v ljudskih rokah. Konec je kapitalističnega roparskega gospodarstva in petletni plan, program nalog, prizadevanj in boja za popolno gospodarsko osamosvojitvev Jugoslavije je kažipot do lepše bodočnosti slehernega delovnega človeka. Kaj je prav za prav petletni načrt? Pregled za prihodnjih pet let razumne uravnane delavnosti velike skupnosti, kakršna je država delovnega ljudstva. Ob tej priložnosti si ogledimo eno izmed področij te mogočne smotrne delavnosti — gospodarstva z rudnimi zakladi; rude kot glavne surovine so temelj ljudskega gospodarstva.

lo, da bi rudarji kopali rudo predvsem za izvoz ter za dobiček tuje kapitalistične industrije, ki je prejšnje čase predelovala jugoslovanske surovine in ji po oderuških cenah prodajala industrijsko blago. Oglejmo si samo tale primer: leta 1937 je znašal izvoz surovin (rude, pridelki itd.) 4.557.397 ton, za kar je Jugoslavija prejela le 6.272.402.889 din. Uvoz le 1.104.950 ton blaga je pa stal 5.223.771.783 din. Izvoziti je bilo treba skoraj štirikrat več blaga kakor so ga uvozili, da je država prejela za to le 20 % več denarja.

Za domačo predelavo rud

Petletni načrt narekuje ne le povečanje proizvodnje, temveč računa tudi z ustvaritvijo pogojev za proizvodni in

raj neprecenljivi. Že iz predvojnih podatkov, ki so precej površni, je razvidno, da je po previdni cenitvi v ugotovljenih ležiščih (to so tako imenovana »vidna« ležišča) 163 milijonov ton izvrstnega rjavega premoga, medtem ko verjetna količina znaša 760 milijonov ton. Razen tega je okrog 600 milijonov ton lignita. To pomeni: če bi se predvojna proizvodnja premoga podseforila, bi bilo samo teh ugotovljenih količin dovolj za 600 let. Dandanes ima premog še tem večjo vrednost, ker ni več le gorivo samo na sebi, temveč tudi osnovna surovina za industrijo sintetičnega bencina in kemično industrijo sploh. Jugoslovanski gospodarski načrt določa, da bo leta 1951 proizvodnja sintetičnega bencina dosegla že 20.000 ton. To industrijo pa bo

mu gospodarstvu. Načrt določa postavitev posebnih naprav za požlahtnjevanje premoga, da bo tako uporabljen tudi slabši premog in da ne bodo zametovali premogovnega prahu. Izdelovali bodo brikete, ne le koks in polkoks. Pri tej proizvodnji pa bodo uporabljeni tudi postranski proizvodi, plini, bencol, fenol, toluol itd. Razen tega bodo uporabljali premog kot gorivo mnogo bolj varčno ter razumno, tako da se bo zmanjšal odstotek pepela (na primer pri črnem premogu od 27 na 18 %). V ta namen bodo primerno preurejena kurišča (na primer pri parnihih kotlih).

Delež Slovenije

V tehničnem pogledu je slovensko rudarstvo v državi na najvišji stopnji. Toda Slovenija nima posebno bogatih rudnih ležišč. Največ ima premoga, predvsem rjavega. Črni premog ne prihaja v poštev za večjo industrijsko proizvodnjo. Pač pa imajo velik pomen ležišča lignita. Najpomembnejše ležišče rjavega premoga v Sloveniji je v tako imenovanem južno zasavskem pasu, katerega središče so največji slovenski premogovniki (Trbovlje, Zagorje, Hrastnik, Laško). Med petletko bodo raziskali ozemlje med Moravčami in Zagorjem ter na drugi strani med Hrastnikom in Laškim, kjer so zelo verjetno še velike zaloge premoga. V bližnji prihodnosti bodo verjetno odprli še številne nove premogovnike, zlasti med Rajhenburgom in Hrvasko, kjer se razprostira v dolžini okrog 30 km najbrž najbogatejše premogovno ležišče v Sloveniji. Se mnogo manj podrobno so raziskana ležišča lignita. Zato smemo reči, da se obeta najboljši razvoj premogovne industrije kot najpomembnejše rudarske panoge v Sloveniji. Slovenija pa bo lahko prispevala že v prvi petletki časten delež. Tako so na primer premogovniki bivše TPD v Sloveniji dali leta 1940. 1.501.165 ton premoga (leta 1938. 1.423.648). Proizvodnja rjavega premoga v Sloveniji je znašala l. 1938 1.619.494 ton, v vsej državi 4.024.164 ton. To se pravi, da je sama Slovenija nakopala nad tretjino rjavega premoga. Pač pa je bila proizvodnja lignita v Sloveniji kljub velikim ležiščem majhna: leta 1938. je znašala 137.746 ton, v vsej državi pa 1.262.693 ton. Tudi to je značilno — v stari Jugoslaviji niso znali razumno gospodariti s premogom, kakor ne z drugimi rudami. Sedaj pa bodo lignit v mnogo večji meri uporabljali za dopolnilne kalorične elektrarne, za kurivo v gospodinjstvu itd. Tako bo odpadlo več boljšega rjavega premoga za industrijske namene.

Delavci odhajajo po delu iz rudnika v Trbovljah — zdaj pride nova izmena

gospodarski razvoj. Eden takšnih najpomembnejših pogojev je omogočitev domače predelave rud. Ni le dovolj, da so na razpolago n. pr. železna ruda in železarnice; da bodo železarnice lahko predelovale železno rudo, je treba še koks. Stara Jugoslavija je uvažala tudi velike količine koks. Zdaj bi ga morala spričo povečane proizvodnje uvažati še več. Gospodarski načrt pa določa požlahtnjevanje premoga in polkoks in metalurški koks. Koks torej ne bo treba uvažati. S tem bo ustvarjen eden glavnih pogojev za neoviran razvoj železarstva in težke industrije sploh. Razen tega bodo železarnice začele topiti železno rudo v električnih pecah. Za ta proces se porabi mnogo manj koks kakor za topitev rude v drugih plavžih. Prav tako bo omogočena predelava boksita, ki ga je stara Jugoslavija skoraj vsega izvažala. Zato pa je seveda uvažala aluminij. Spričo mogočih vodnih sil bo država imela dovolj električne energije za predelavo boksita (za izdelavo ene aluminija se uporabi 25.000 do 30.000 kWh). Ta primer posebno jasno kaže, kako tesno je povezana industrializacija z elektrifikacijo: brez močnih elektrarn bi ne bilo mogoče predelovati tako pomembne rude kakršna je boksit. Drug primer: brez dobro razvite industrije, na primer brez premogovne, si skoraj ni mogoče misliti elektrifikacije, zlasti če same hidrocentrale ne morejo dati dovolj električne energije vse leto. Preprosto dejstvo, da je industrija največji odjemalec električnega toka, nam kaže, kako velikanskega pomena je elektrifikacija za razvoj industrije.

Temelj vse industrije — premog

Da so v Jugoslaviji v resnici dani pogoji za industrializacijo in elektrifikacijo, pričajo bogata ležišča premoga. Razen tega je še posebna sreča, da so največja ležišča blizu ležišč železne rude — v Bosni. Velika večina je sicer rjavega premoga, toda ta premog ima visoko kalorično vrednost ter je uporaben za industrijske namene. Velike, skoraj neizčrpne zaloge lignita (kakršno je na primer ležišče pri Velenju) pa bodo uporabljali za dopolnilne kalorične elektrarne. Bosanski premogovni zakladi so sko-

treba šele ustvariti, saj doslej v Jugoslaviji niso izdelovali sintetičnega bencina. Proizvodnja premoga se bo spričo silnega razvoja industrije sorazmerno povečala: leta 1939 je znašala v vsej državi 6.068.000 ton, leta 1951 pa bo dosegla že višino 16.500.000 ton.

S tako dragoceno surovino, kakršna je premog, je treba seveda zelo razumno gospodariti. Tudi v tem pogledu bodo napravili enkrat za vselej konec roparske-

Novo proizvodne panoge v jugoslov. industriji

Stroji za elektrifikacijo

Da Jugoslavija zagotovi izvedbo velikopoteznega načrta elektrifikacije, bodo uvedli predvsem proizvodnjo vodnih turbin. Največji del te proizvodnje bo odpadel na novo tovarno v Ljubljani, ki bo že l. 1951. izdelala 2500 ton vodnih turbin. Sicer so majhne turbine v Sloveniji izdelovali že pred vojno, toda tu gre za velike turbine za močne hidrocentrale. Ogromne vodne sile, ki jim je izpostavljena turbina, zahtevajo veliko odpornost materiala in precizno izdelavo. Dele turbin je treba napraviti iz najboljšega litega jekla.

Da zagotovijo gradnjo hidrocentral, bodo uvedli tudi proizvodnjo velikih električnih strojev, ki jih bodo izdelovali predvsem v Zagrebu v tovarni »Rade Končar«, ki se je po osvoboditvi naglo razvila iz majhne delavnice in že izdeluje razne električne stroje, transformatorje in telefone. Nove ogromne delavnice za to tovarno so pričeli graditi že lani, tako da bo tovarna kmalu lahko znatno razširila svbjo proizvodnjo in bo zaposlila tisoče delavcev. Doma bodo izdelovali tudi električne generatorje in posebno rudarske električne stroje, ki so zavarovani zoper eksplozivne pline. Leta 1951 bodo izdelovali električne stroje z zmogljivostjo 135.000 kilovatov (nasproti 4300 kw l. 1939.) tako da se bo proizvodnja povečala na 31 kratno predvojno proizvodnjo. Poleg tega bodo uvedli proizvodnjo naprav za električne centrale in materiala za gradnjo daljnovodov. Proizvodnja transformatorjev, ki so jih začeli izdelovati, se bo dvignila l.

1951 na 360.000 kilovatov. Na širšem področju Beograda bodo zgradili tovarno za električne kable, ki bo izdelala na leto 10.000 ton kablov.

Za gradnjo kaloričnih električnih central in za druge potrebe industrije bodo v Jugoslaviji začeli izdelovati tudi parne kotle. Proizvodnja parnih kotlov (brez ladinskih) bo leta 1951. dosegla 480 m² grelne površine.

Kmetijski stroji

Da se zagotovi čim večja mehanizacija in boljša tehnična oprema jugoslovanskega kmetijstva, ki bo omogočila povečanje kmetijske proizvodnje pri manjšem številu delovnih sil, nalaga petletni plan kovinski industriji obsežne naloge. Jugoslovanske tovarne bodo morale v velikem obsegu razširiti proizvodnjo kmetijskih strojev. Zgradili pa bodo nove tovarne tako, da se bo proizvodnja kmetijskih strojev (brez traktorjev) leta 1951. dvignila na 34.000 ton. V Sloveniji bodo v tem letu izdelali 2120 ton kmetijskih strojev in orodja.

Pred vojno (l. 1939) so izdelali le 7300 plugov, leta 1951. pa jih bodo 68.000. Poleg tega bodo izdelali 22.000 sejalnih strojev in 1200 velikih mlatilnic. Doma bodo začeli izdelovati tudi traktorje, ki jih bodo že leta 1951 izdelali 1500.

V petih letih bo industrija dala kmetijstvu med drugim 4180 traktorjev, 1000 traktorskih plugov, 50.000 vprežnih plugov, 50.000 sejalnic, 4000 žetnih strojev, 24 kombanov (strojev, ki žanjejo in mlatijo hkrati) 6000 kosilnic, 4000 mlatilnic (po 10 ton) in 15.000 čistilnikov.

Ali naj ostane vse po starem?

Še vedno so ljudje, ki bi radi razlagali in opravičevali tehnično zaostalost Jugoslavije, češ država je »po svoji naravi« kmetijska in nima pogojev za industrijski razvoj. Industrializacija se jim zdi tudi nepotrebna, češ saj lahko s kmetijskimi pridelki kupujejo industrijsko blago v tujini ceneje, kakor bi ga mogli sami izdelovati. Potemtakem je bilo torej doslej vse prav in nova Jugoslavija naj bi ostala polkolonija v krempljih mednarodnega kapitala; delovni ljudje naj bi se še vedno izseljevali v tujino za zasluzkom — kakor da še ni dovolj, da je Jugoslavija izgubila že milijon ljudi z izseljevanjem — in hirali doma v pomankanju; jugoslovanski narodi naj bi ostali shramba cenih delovnih moči in nezavedna množica, ki jo imperializem lahko vprega v svoj jarem po mili volji. Jugoslovanski naravni zakladi naj bi ostali še nadalje zlata jama za tuje kapitaliste, roparje, za rudarje pa grob in vir bede vsega ljudstva.

Maršal Tito je delal v svojem govoru v Ljudski skupščini, da se Jugoslavija mora elektrificirati in industrializirati: 1. ker je treba obnoviti med vojno opustošeno deželo, hitra obnova bi bila nemogoča brez močne domače industrije; 2. stara Jugoslavija je bila napol kolonija; 3. tuji kapitalisti so nalagali kapital v deželo le zaradi velikanskih dobičkov, ki so pogosto presegli vloženi kapital.

Ali je v Jugoslaviji dovolj rud?

Naravni zakladi v državi so le površno raziskani. Podatki, kolikor jih je, tudi niso zanesljivi. Tako je n. pr. znano, kako so v stari Jugoslaviji iskali nafto ter se na vse mogoče načine trudili, da bi je ne našli. Ne geologi, ampak kapital družb Standard Oil in Shell je ugotavljal, ali ima Jugoslavija ležišča nafte ali ne. Zato je stara Jugoslavija smela pridobivati le po tisoč ton nafte na leto.

Doslej znana in odprta ležišča železne rude so dovolj bogata za razvoj težke industrije. Po sodbi geologov je Jugoslavija na železni rudi najbogatejša na Balkanu. Ljubljanska železna ruda (Bosna) limoit je izvrsta po kemični sestavi in se da lahko topiti. Stara Jugoslavija je večinno železne rude izvažala. V primeri z izvozom sta jeseniška in vareška železarna porabili le malenkost železne rude. Država pa je uvažala tračnice, nosilce, profilno železo itd. Za elektrifikacijo je baker nujno potreben. Tudi bakreno rudo so v Jugoslaviji kopali in je pridobivali precejšnje količine, največ v Srbiji. Leta 1938 je znašala celotna proizvodnja bakrene rude v državi 752.066 ton. Te rude niso predelovali. Vso so izvažali v Francijo. Pri predelavi te rude v Franciji so pridobili samo zlata toliko, da so kapitalisti imeli povrnjen ves kapital, ki so ga naložili v borski rudnik. Spričo vsega tega lahko sprevidimo, da je vzrok industrijske zaostalosti v Jugoslaviji družbena zaostalost — še napol fevdalno in polkolonialno kapitalistični sistem stare Jugoslavije. Surovir ter naravnih zakladov je pa bilo dovolj za razvoj industrije.

Računati pa je treba z zemeljskimi zalogami posameznih rud. Rud, ki so tako dragocene kakor baker, seveda ne bode roparsko grabili iz rudnikov, da bi jih za slepo ceno izvažali, ampak jih bodo srčno kopali kolikor je potrebno za domačo industrijo. Ne bo se več dogaja-

Zato da zarja zmage zažari,
zato se bijemo!

Mi, mi ne spimo!

Vse dneve za svobodo se borimo.

(Peter Levec)

Po naši zemlji

Čestitke „Slovenskemu vestniku“ OB PRVI OBLETNICI IZHAJANJA

Uredništvo „Slovenskega vestnika“ je prejelo ob prvi obletnici izhajanja večje število pismenih in brzojavnih čestitk iz raznih krajev Slovenske Koroške. Objavljamo pozdravni pismi, ki sta nam jih poslala Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško in Slovenska prosvetna zveza.

Uredništvu „Slovenskega vestnika“
na Dunaju.

Ob obletnici izhajanja Vašega slovenskega protifašističnega lista Vam Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte pošilja čestitke k uspehu, ki ga je dosegel Vaš časopis kot močna opora v borbi koroških Slovencev za njihovo osvoboditev in priključitev k matični domovini FLR Jugoslaviji.

Odločna, borbena in napredna pot Vašega časopisa, ki je izraz volje vsega anti-fašističnega prebivalstva Slovenske Koroške, je tisti osnovni pogoji, zaradi katerega uživa Vaš časopis velik ugled med protifašističnim prebivalstvom.

Izražamo našo željo, da bi „Slovenski

vestnik“ nadalje uspeval in v stremljenju, da bo čim bolj blizu vsemu naprednemu narodnoosvobodilnemu gibanju kor. Slovencev korakal k vedno novim uspehom.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Predsednik: dr. Petek.

Za sekretarja: Primožič, org. sekretar.

Uredništvu in upravi „Slov. vestnika“
na Dunaju.

Ob prvi obletnici izhajanja „Slovenskega vestnika“ Vam SPZ izreka zahvalo in priznanje za pomoč in podporo Vašega lista v naši borbi za pravico, za svobodo in za kulturni napredek slovenskega naroda na Koroškem.

„Slovenski vestnik“ je postal naš borbeni glasnik, postal je v resnici naš list.

Pri nadaljnjem delu želimo „Slovenskemu vestniku“ mnogo uspeha v naši skupni borbi za priključitev k FLRJ.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Predsednik: dr. Joško Tischler.

Tajnik: dr. Mirt Zwitter.

Kdo odloča o jeziku v cerkvi?

V svojem uradnem zagovoru proti različnim obtožbam, da je sodelovalo pri germanizaciji, poudarja celovsko škofijstvo, da se mora glede jezika v cerkvi ozirati na željo „vernikov“. Imamo dokaze, da je to „željo“ nekoč organiziral in podpiral „Heimabund“.

Birma v Dobrli vasi je pokazala, da tudi danes o jeziku v cerkvi odločajo pripadniki bivšega „Heimabunda“ in nekdanji nacisti, nikakor pa verniki. Čutimo potrebo, da to poudarimo in, ker je stvar že daleč za nami, brez „vsake strasti, krivice in pomanjkanja ljubezni“ ugotovimo:

1. V splošnem smo dobili potrdilo, da uganja cerkvena oblast pri nas vsenemško politiko in da ne mara opustiti niti enega položaja, ki si ga je z nasilno germanizacijo v škodo slovenskega življa prilastil nacizem na Koroškem. Samo tako je mogoče, da je bilo v eni izmed najbolj izrazito slovenskih far, kot je Dobrla vas, na birmi dve tretjini nemškega, kar se je oznanjalo, pridigovalo in govorilo v cerkvi.

2. V vsej Dobrli vasi ni bil dopuščen niti en slovenski lok. Edina slovenska vrata v Goselni vasi so bila v noči pred birno razbita. Kdo jih je razbil? Tisti ljudje, ki so na predvečer pri sprejemu pozdravljali škofa s hinavsko vdanostjo, nekdanji pripadniki nacistične stranke in Hitlerjevi gorečniki, ki so brez pomisleka nekoč prodali Hitlerju svojo domovino in se sedaj ponajajo, da so „domovini zvesti“, nas, svoji grudi zveste Slovence pa psujejo in pretepajo kot izdajalce. To so tisti ljudje, ki si upajo javno trditi, da uživajo Slovenci

na Koroškem vse pravice, v resnici jim pa ne privoščijo niti enega slovenskega napisa.

3. „Treu zu Gott, treu zur Heimat“ je bil napis na glavnih vratih, katerega so postavili bivši doberlevaški nacisti, oni znani konzorcij okrog učitelja Köstingerja in njegove žene.

Svoj čas je bilo njih edino zveličavno geslo „Ein Volk, ein Reich, ein Führer“, danes pa nosijo na ustih celo besede „Bog, domovina“, samo da lahko nemoteno in še s pomočjo cerkve izpolnjujejo svoje poslanstvo v službi velikonemške težnje proti jugu.

4. Najbolj smo strmeli nad pozdravnim nagovorom doberlevaškega prošta, ki je podčrtal kot svojo največjo pastirsko zaslugo in odliko župnije, da Dobrla vas za časa Hitlerja ni imela nobenega verskega odpadnika, čeprav je glasilo dušnopastirskega urada krške škofije nedavno poročalo, da je v Dobrli vasi okrog 50 ljudi pristopilo k Hitlerjevi veri. Slovenski verniki smo se čudili, da je škofa pozdravila priseljanka, nacistka in verska odpadnica Gutmannova, ki ni niti katoliške vere. Ta torej s svojim političnim jecljanjem o „nedeljivi Koroški“ velja več kot verni slovenski farani.

Radovedni smo, če je škofovo oko hotelo opaziti te čudne pojave. Verni in zavedni slovenski ljudje v Dobrli vasi smo mnenja, da je bil to eden izmed številnih primerov, ki se ponavljajo po naši zemlji, katerega bi škofovo oko ne smelo prezreti, če je zares, kakor trdijo, odprto za resnico in pravico.

svojčas pripravljeno opeko za streho. Nacisti pa so tudi to prodali in luknjasta streha še danes kliče krovca. Podobnih stvari bi se dalo naštetih še več.

Iz povedanega je videti, da odlok deželne vlade še dolgo ni vzpostavil prejšnjega stanja ter da čaka vodstva zadrug še mnogo dela, preden bo spet vse v redu. Na občnem zboru je bil nato soglasno izvoljen oziroma na novo potrjen stari odbor. Vsi ti stari zadrugni pionirji so pokazali, da imajo trdno voljo storiti vse, da se združništvo spet razcvete in da se obvaruje tisto, kar so naši pradedje ustvarili z idealizmom in požrtvovalnim delom.

DELU ČAST IN OBLAST

Kmečka zveza za Slovensko Koroško je v nedeljo 8. junija 1947 priredila v Pogrcih pri Št. Vidu v Podjuni tekmo koscev, katere se je udeležilo veliko število kmetov in drugega prebivalstva. Dekleta so prodajala značke z napisom „Delu čast in oblast“. Tekmo je otvorila godba, ki je skrbela za dobro voljo.

Tovariš Luc je v kratkih besedah orisal

pomen tekme, tov. Andrej Haderlap pa je poudaril potrebo sodelovanja vseh delovnih ljudi, zlasti z avstrijskimi antifašisti v skupni borbi proti nanovo oživljenemu fašizmu v Avstriji. Soglasno je bila sprejeta brzojavka komisiji za sklepanje pogodbe za Avstrijo, v kateri je bila izražena odločna zahteva po priključitvi Slovenske Koroške k FLRJ.

Zbrani kosci so s kmečkim fantom v narodni noši na čelu odšli z godbo na travnik. Ljudstvo je z velikim zanimanjem spremljalo borbo koscev za prvo mesto. Prvo nagrado si je priboril tov. Ravnjak Dolfej, drugo Hobl Milan, tretjo Weitzer Jakob, četrto Ravnjak Janez, peti pa je bil Ražun Šiman.

Mladina, ki spoštuje delo, bo zmagala tudi v življenju.

„DESETI BRAT“ V ŠMHELU

Zopet je bila Šercerjeva dvorana nabitopolna, ko nas je v nedeljo razveselila igralška družina prosvetnega društva „Edinost“ iz Pliberka z „Desetim bratom“. Tudi naši pevci nam niso hoteli ostati dolžni svojih lepih pesmi. Po pozdravnih besedah okrajnega sekretarja je tovarišica Milena, sekretarka AFŽ, podčrtala veliko važnost prosvetnih prireditev v času, ko se odloča naša usoda, usoda slovenskega naroda in slovenske zemlje na Koroškem.

Šmihelčani smo tovarišem iz Pliberka hvaležni za obisk in želimo, da bi nas spet kmalu obiskali.

FAŠISTI GROZILJO...

Ko so bili združeni pevski zbori Slovenske Koroške na turneji v Jugoslaviji, je fašistična reakcija širila novice, da so „belogardiisti“ napadli naše pevce, jih sedem ubili, večje število pa ranili. V istem času, ko so širili take vesti in hoteli begati naše ljudstvo, so pobirali po naših vaseh podpise za „nedeljivo Koroško“. Ljudem, ki se niso hoteli podpisati, so grozili z izselitvijo.

Po vrnitvi pevcev, ki so bili zdravi in polni novega duha, se je razgalila vsa fašistična propaganda kot nesramna laž. Sedaj so se pričeli zgražati nad pevci, češ zakaj so se sploh vrnili in zakaj vendar niso kar ostali pri Titu. Nacistični pobalin Valentin Prutej iz Repelj pri Pliberku je dejal v večji družbi, da bo napravil še mnogo škode, preden bo tukaj Jugoslavija. Grozil je, da bo Janeza Kajzerja iz Rinkol ustrelil kot prvega, za njim pa še več drugih, njihove domove pa požgal. Če pa bo ostala tukaj Avstrija, bo v bližini taborišče, kjer bodo krmili Slovence v škafih in koritih kakor svinje.

Poznamo miselnost takih nacističnih pobalinov, poznamo tudi zasluge njihovih družin za „nacistično kulturo“. Še vedno mislijo, da so v tretjem rajhu. Mi pa imamo za take grožnje le en odgovor: Borili se bomo do končne zmage, ker hočemo, da bo tudi pri nas konec takih pobalinstev.

SV. JAKOB V ROŽU

V nedeljo 8. junija 1947 smo se zbrali na članskem sestanku OF, da pošljemo spomenico komisiji na Dunaju. Ob tej priložnosti je tov. Šimen Martinjak poročal o sprejemu delegacije koroških Slovencev pri maršalu Titu, tov. dr. Mirt Zwitter pa nam je opisal vtise s turneje pevskega zbora po Jugoslaviji. Z zanimanjem smo poslušali, ko sta pripovedovala o novem življenju in delovnem poletu naših bratov. Mahoma so bile razkrite vse bajke in laži o novi Jugoslaviji, ki se je poslužuje domača reakcija. Spoznali smo še bolj jasno, da je naša pot in naša borba edino pravilna. V podkrepitve tega našega spoznanja smo odpotali zaveznikom brzojavko, v kateri odločno zahtevamo priključitev k Titovi Jugoslaviji.

BAJTIŠE

Kako težaven je položaj prehrane pri nas, najbolj zgovorno priča naslednji dogodek. V soboto 31. maja se je na Zgornjih Bajtišah zgodila nesreča, pri kateri sta poginila dva konja. Voznik iz mlina v Borovljah je šel namreč z dvema težkima konjema z velikim vozom po drva. V bližini „tabora“ na Zg. Bajtišah je voz s ko-

njema padel v globok jarek, kjer teče potok. Voz se je popolnoma razbil, konja pa so morali takoj zaklati. Včasih ljudem konjsko meso še na misel ni prišlo, tu pa so prihajali kar v trumah z nahrbtniki, da bi dobili košček mesa. Nekaj so ga res tudi razdelili, deloma pa so ga poslali v Celovec.

POD ARIHOVO PEČJO

Mladinci iz Št. Jakoba in okolice smo v nedeljo 8. junija obiskali bunker naših partizanov pod Arihovo pečjo, ki ga je 10. 2. 1945 napadel sovražnik ter ga razdeljal. Pod visoko skalo, skrit med drevjem, leži bunker, ki ga je bilo mogoče uničiti le s pomočjo domačega izdajalca.

Spominjali smo se osmih tovarišev, ki so v borbi za to središče narodnoosvobodilnega boja v tem delu našega Roža žrtvovali življenje. Sklenili smo ob spominu na žrtve, da bomo nadaljevali borbo, kakor so jo nam začrtali. S partizansko pesmijo smo se vračali z izleta skozi naše gozdove, ki so napojeni s krvjo borcev za osvoboditev Slovenske Koroške.

NOVICE IZ BILČOVSA

Spet se oglašamo v našem „Vestniku“, da tovariši po naši koroški zemlji ne bodo mislili, da Bilčovšani spimo. Nasprotno. Samozavestno stopamo po poti, katero nam je pokazala naša predstavništva OF že za časa vojne. Osvobodilna fronta nas je vodila v borbi proti nacizmu in nas privedla do zmage. Tudi danes nas vodi OF v borbi proti nasilju in zatiranju in prepričani smo, da nas bo povedla v boljšo bodočnost v naši matični državi, FLRJ. V tej borbi nam je „Slovenski vestnik“ največja opora, zato ga tudi z največjim zanimanjem prebiramo. To priča tudi 135 naročnikov lista v naši fari, ki vsako številko že težko pričakujejo.

Delamo tudi na prosvetnem polju. V nedeljo, dne 1. junija je povabila mladina našega PD „Bilka“ naše matere na materinsko slavnost. V kratki prireditvi se je izražala velika ljubezen naše mladine do slovenske matere. Mladi kulturniki, ki so pravič stali na odru, so v svoji pesmi in igri izrekli zahvalo materam, katere so jim ohranile slovenski jezik in jih učile ljubiti slovenski narod. Čeprav so igralci in pevci še zelo mladi, je njihov nastop žel lep uspeh. Pionirska skupina se bo pridno učila in nas v kratkem s kakšno prireditvijo zopet razveselila. Želimo mladim prosvetastem mnogo uspeha pri nadaljnjem delu.

Pri nas se dogajajo tudi druge vesele in žalostne stvari. Pred tremi tedni je popeljal tovariš Pavel Partl, p. d. Kum, iz Sp. Vesce svojo nevesto, tovarišico Katrigo Jesenko, p. d. Brodnikovo, pred oltar. Pred kratkim smo pri nas pokopali učiteljico M. Götz in njenega strica Franca Kvančnika.

„SRCE V OKOVH“

V nedeljo 6. junija 1947 so priredili Obirčani kulturno prireditev z deklaracijami in igrami „Sovražnik žensk“ in „Srce v okovih“. Obirski pevski zbor pod vodstvom tov. Franca Brunnika je po uvodnih deklaracijah „Ruski jezik“ in „Sam“ otvoril prireditev s pesmijo „Je pa krajčič posva-va...“

Tov. Urban Joško je poudaril potrebo naše borbe za naše osnovne pravice in za priključitev k matični državi. Komisiji zastopnikov zunanjih ministrov na Dunaju smo poslali resolucijo, ki poudarja, da dve leti po končani vojni proti Hitlerjevemu fašizmu koroški Slovenci še vedno ne uživamo pravic, ki smo si jih v skupni borbi z bratskimi narodi Jugoslavije priborili na strani zaveznikov. Dve leti že govorimo o miru in svobodi v demokratičnem svetu, a naša srca so še vedno v okovih. Ker je priključitev Slovenske Koroške k Titovi Jugoslaviji velik doprinos k ustvarjenju trajnega demokratičnega mira, soglasno zahtevamo priključitev k FLRJ. Kajti živeti hočemo skupno s svojimi brati v skupni domovini. To smo izpovedali s himno „Hej Slovani“.

OPOZORILO

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Borovljah bo v nedeljo 15. junija 1947 in ne, kakor smo poročali, 25. tega meseca.

Za „Slovenski vestnik“ v Celovcu ni prostora

Celovski magistrat nam je poslal naslednje obvestilo:

M. Abt. I/B/(1)/47/H. Ref. Nr. 5
12. majnika 1947

»Slovenskemu vestniku«,
tedniku za Koroško v Celovcu,
Völkermarkterstrasse 21

Za deva: Prošnja za dodelitev prostora za obrtniško podjetje.

Ker so nastopile višje oblasti in najvišje instance, podpisani referat zaplemb in s tem v zvezi dodelitev prostorov za obrtniška podjetja po zakonu dajatev v obrtni rajhu, ki je točasno v omejeni meri še v veljavi, ne more več izvajati.

Zaradi tega na žalost ni več mogoče, da Vašo prošnjo za dodelitev, ki jo imamo tukaj v evidenci, še upoštevamo.

Mestni svetnik: D e r m u t h.

Kakor smo izvedeli, je isto obvestilo prejela tudi Slovenska Prosvetna Zveza. Takšna je torej velika naklonjenost av-

strijskih oblasti in veliko razumevanje za težnje koroških Slovencev. Kljub temu pa brez sramu s prozornim namenom napadajo »Slovenski vestnik«, da je »ferngelenkt«. Pisunom, ki resničnega poročanja in razkrinkavanja razmer na Koroškem in odločnega zastopanja koristi slovenskega ljudstva našega lista očitno ne prenesejo, svetujemo, da se obrnejo na svojega mestnega svetnika in na ravnateljstvo svoje tiskarne Carinthie — za katero je, mimogrede povedano, predvsem slovensko ljudstvo prispevalo — za pojasnilo, zakaj moramo »Slovenski vestnik« izdajati na Dunaju. Sicer pa se »Volkszeitung« nikakor ni zaletavala v »Aufbruch«, ki je bil v resnici »ferngelenkt«. Ali pa morda za »Slovenski vestnik« samo zaradi tega v Celovcu ni prostora, ker pri uredništvu in upravi nima nobenih SS-ovcev, ilegalcev in nacistov, kakor jih je imel »Aufbruch« in jih še imajo drugi listi v Celovcu?

Pismo iz Gradca

Gradec, za Dunajem največje mesto v Avstriji, je od nekdanj znan kot središče velikonemške miselnosti in leglo nacistične propagande v prvi republiki. Nam Slovencev je znan tudi kot središče »Südmarke« in vse protislovenske in protislovenske propagande. V prvi republiki so izhajale v »Alpenbuchhandlung« na Joanneum-Ringu najrazličnejše brošure, knjige, specialni zemljevidi in skice slovenskega ozemlja, ki so utemeljevale osvajačno »pravico« nemškega imperializma. Tudi koroški »Heimabund« je tam izdajal svoje glasilo in preko Gradca širil svojo lažljivo propagando v svet. Kot nacistično »mesto narodne vstaje« pa je Gradec znan še prav posebno zaradi tega, ker so tu pripravljali sezname za izselitev Slovencev, ker so tu obsojali in obglavljali slovenske borce za svobodo, ker so tu vpepeljevali v krematorijih neustrašne antifašiste in odločne Slovence. Nacizem in fašizem sta bila v Gradcu tako udomačena, da se sledovi tudi danes še temeljito poznajo. Ob prihodu Rdeče armade je bilo mesto skoraj prazno, ker so vsi nacisti zbežali na »demokracijski« zapad, s prihodom Angležev v Gradec pa so se spet vrnil in po večini zasedli mesta, ki so jih imeli za časa nacizma. Tako se je nacizem lepo potuhnil in čaka le ugodne priliko, da ponovno začne s svojim razkrajajočim delom, s svojo tradicionalno velikonemško in protislovensko propagando.

Mesto je precej porušeno in bombe so zadele okrog 1500 hiš, od katerih je 800 hudo poškodovanih. Dve leti po vojni je v Gradcu tako, kakor bi bilo včeraj bombardirano. Po ulicah ni niti varno hoditi; nikjer ni videti posebne volje za obnovo. Merodajni činitelji se izgovarjajo, da pri-

manjkuje gradbenega materiala, znano pa je, da se je še tisti material, ki je bil na razpolago, izgubil v rožah podjetnih kapitalistov, medtem ko ga mali ljudje ne dobijo niti za popravo svojih stanovanj. Okna v mestu so večinoma zakrita še vedno z lepenko ali deskami. Za delavce skoraj nikjer ni stanovanja, živijo v polpodrtih barakah, medtem ko imajo pobegli fašisti iz Jugoslavije, Madžarske, Grčije in od drugod deloma krasna stanovanja.

Poglavitna borba v mestu je borba z lakoto ali borba za hrano. Na cesti, na železnici in v lokalih se ne sliši drugega kakor pogovor o hrani. Štajerska nikdar ni prejela obljubljenih 1500 kalorij in normalni potrošnik mnogokrat ni prejel več kakor 997 kalorij na karto. Razumljivo je, da zato cvete črna borza. V »Ljudskem vrtu« se zbirajo dan za dnem črnborzijanci in odirajo delovno ljudstvo, ki mora plačati za kilogram kruha 10 šilingov, za kg moke 25 šilingov, surovo maslo stane 90 šilingov, meso 25—40 šilingov, za 100 tablet saharina pa je treba plačati 19 šilingov. A tu je samo eno središče črne borze, glavni centri so v različnih kavarnah in zabavnih lokalih. Če stopiš v Kaiserhof, Operncafe, Herrenhof, Steirerhof ali v kavarno Evropa, ne veš ali si v demokratični Avstriji ali pa v »Nezavisni državi Hrvatski«. Uradni jezik je tu hrvatski, ki se zvečer prenese na ulice. Gostje sedijo v lepih novih oblekah s krasnimi belimi srajcami in širokimi samoveznicami, na cesti nosijo klobuke s širokimi kraji, v rokah pa imajo nove aktovke. Mnogi so se že popolnoma »aklimatizirali« in nosijo štajerske obleke s štajerskimi klobuki. Izdaja jih samo še tuj naglas. Ti gospodje pa ne uganjajo le črne borze, ampak so

tudi vir vsega obrekovanja proti novi demokraciji FLRJ in moderni socialistični državi Sovjetski zvezi. Naslednji dan lahko že bereš vse te laži v reakcionarnih graških dnevnikih »Neue Zeit« in »Steirerblatt«.

Tako sem sedel nekega večera v Operncafe in prebiral časopise. Zraven mene je sedel avstrijski zakonski par. Oblečena nista bila slabo in iz tobačnic sta privlekla vsak eno cigareto. Kmalu se jima je pridružil mož v elegantni, novi štajerski obleki z novč aktovko v roki. Mož ga predstavi svoji ženi z »Ogrizek«. Gospod Ogrizek je nemščino zelo slabo lomil in kmalu zasakal pogovor na razmere v novi Jugoslaviji. Samo deset odstotkov baje terorizira devetdeset odstotkov ljudstva, ki je proti sedanjemu režimu, ljudstvo da hudo strada, največ pa trpe Slovenci. Gospod Ogrizek je imel lepo negovane roke in na njih ni bilo videti žuljev, ker pri črni borzi ni treba napornega dela. Bil je izgnan iz Jugoslavije zaradi nacističnega delovanja med okupacijo, danes pa se ima za vplikega mučenika. Nisem se mogel več vzdržati in sem mu rekel v obraz: »Vi ste fašist in lažnik. To, kar ste govorili sedaj, je laž, in takih laži smo vajeni!« Možakar tega ni pričakoval. Debelo me je pogledal, nakar so vsi trije vstali in jo poparjeni pobrali iz kavarne na cesto.

Takšna je »beda« tistih magnatov, fašistov in beguncev iz različnih ljudskih držav, ki govorijo o nečloveškem ravnanju v novih demokracijah, ki blatijo svojo domovino in zastrupljajo javno mnenje v Avstriji. Avstrijski delavec pa do 1. 1947 ni dobil niti para čevljev, niti nogavic niti obleke ali perila, da ne govorimo o prehrani in stanovanjski krizi. Kljub temu pa avstrijsko reakcionarno časopisje s pravo naslado prinaša vse klevete teh ljudskih izdajalcev in onemogoča ustvaritev prijateljskega razmerja do sosednih ljudskih držav. To je pač najboljšje znamenje, da je nacizem v Avstriji še zelo močan. Saj na vseh višjih položajih v upravi, v industriji in gospodarstvu še vedno sedijo nacisti, ki odpuščajo delavce in njihove zapužnike po mili volji. Le tako je mogoče, da je dobil SS-Sturmführer inž. Hanseli v šestih dneh dovoljenje za obrat, ki ga je imel tudi med vojno. »Volksdeutscherji« javno kričijo: »Engländer, gibt uns mehr zum Fressen, sonst können wir den Hitler nicht vergessen!« Po gostilnah in na ulicah pojejo nacistične pesmi, za Hitlerjev rojstni dan pa je bil Gradec in skoraj vsa Štajerska do Radgone posuta z letaki s Hitlerjevo sliko, poleg katere je bilo napisano: »Führer, klanjamo se v spoštovanju pred teboj! Štajerci! Tudi v največji stiski skrbijo prostovoljci, da naš narod na naši sveti stvari ničesar ne izgubi. Dan svobode spet pride! Od nas samih je odvisno! K 20. aprilu!«

Policijska seveda ni našla krivcev, prav tako kakor v mnogih drugih primerih ne ukrene ničesar, čeprav ima obremenilni material že skoro dve leti v svojih predalih in so v dokaz priložene celo slike, ka-

kor v primeru znanega nacističnega Jagoditscha. Njegova žena je danes že spet uradnica in je že našla potrebne zveze, da dobi nazaj zaplenjeno pohištvo, ki je bilo dodeljeno antifašistični družini.

Razumljivo je, da je Gradec tudi danes ostal zvest svoji velikonemški tradiciji. Celotni stari kader »Südmarke« je na delu, da utemeljuje neupravičenost jugoslovanskih zahtev in »dokazuje« nemško lice Slovenske Koroške. Spet pogrevajo teorije koroških »znanstvenikov« dr. Wutteja, Miltschinskega, Maier-Kaibitscha in drugih in pišejo, da »Slovenci sploh niso narod in da je koroška govornica le nemški dialekt!«. Tako »Steirerblatt« z dne 18. 4. 1947, ki je to znanstveno ugotovitev objavil iz peresa nekega -Ma-. Da socialistična »Neue Zeit« do našega vprašanja ne more biti objektivna, je takoj razumljivo, če pomislimo, da je njen glavni urednik velenemški propagandist in sovražnik Slovencev, bivši urednik celovških »Freie Stimmen« in tudi poznejšega nacističnega glasila »Kärntner Grenzruf« dr. H. Pallerl!

Vse pisanje pa nič ne pomaga, ljudstvo je zbegano in naseda vsaki laži-propagandi. Dne 27. aprila, o priliki slovenskega narodnega praznika, so v obmejnih krajih Štajerske nacisti že odhajali, ker so nasedli tujim vestem, da Jugoslovani že marsirajo. V resnici pa je slovensko ljudstvo proslavljalo svoj narodni praznik! A že za časa londonske konference je moral drž. kancler dr. inž. Figl poslati Štajercem posebno brzojavko, da jih je pomiril. Edina pomiritev pa bi bila iztrebitve vse velikonemške in nacistične ideologije, katere leglo je Gradec danes prav tako, kakor je bil vsa leta pred drugo svetovno vojno.

Knappitsch odsedel tudi drugo kazen

V torek 10. junija 1947 je bila v Celovcu razprava proti ilegalnemu nacistu Francu Knappitschu, ki je bil obtožen zaradi prestopka proti volilnemu zakonu. Kot predsednik »Demokracijske stranke za Koroško«, ki ni bila nič drugega kot zakrunkana nacistična organizacija, v volilni polni ni navedel svoje pripadnosti k nacistični stranki. Celu pred sodiščem se je ponašal s svojo velenemško usmerjenostjo. Tega in da je bila ob priliki preiskave na njegovem veleposestvu najdena velika množina vojaškega materiala, mu oblasti očitno niso štele za zlo. Ljudsko sodišče ga je obsodilo na smešno kazen petih mesecev strogega zaporu, ki pa jih je odsedel že v preiskovalnem zaporu. Enako je vnaprej prestal že lani kazen, ki mu jo je prisodilo britansko vojaško sodišče. To je zopet dokaz, da velja na Koroškem tudi še nadalje dvojno merilo. Nacistični zločinec še danes lahko nekaznovano poudarja svojo pangermanistično miselnost, slovenski partizan pa, ki je žrtvoval vse v borbi proti nacizmu, je obsojen kot zločinec zaradi tega, ker se priznava k zastavi, pod katero se je boril za svobodo in za demokracijo.

Koroška V BORBĀ

Slike iz narodnoosvobodilne borbe koroških Slovencev

„Le eno more rešiti nas koroške Slovence pogina in to je naša združitev z ostalimi deli slovenskega naroda v okviru Federativne ljudske republike Jugoslavije. Star in onemogel sem že in nič mi ni bilo prizanešeno, toda kljub temu še delam, delam za združitev z materjo Jugoslavijo. Kdor ne misli in ne dela tako, greši nad lastnim narodom, greši nad našo slovansko bodočnostjo, o kateri so nam govorili naši predniki, onečašča spomin armade padlih za svobodo in po ječah in taboriščih pobitih, omalovažuje veliko trpljenje in žrtve nas koroških Slovencev in se uvršča med izdajalce svojega rodu in njegove skupnosti. Vse to, dragi tovariš, povej vsem našim prijateljem ter tudi vsem omahljivcem!“

To je govoril starček, velik rodoljub in trpin France Hobel, p. d. Rojak na Pogrcih in to sporočil tudi vsem, ki delajo za osvobodjenje naše Koroške, pa tudi tistim, ki nikdar niso trpeli in zato ne znajo ceniti svobode.

Osvobodilno gibanje koroških Slovencev sega nazaj v leto 1941.

Medtem ko je nacistični režim po prevzemu oblasti meseca marca 1938 delova-

nje in obstoj naših organizacij, vsaj kulturno prosvetnih, še nekako toleriral, se je pravo preganjanje koroških Slovencev pričelo, ko je nacistična Nemčija napadla Jugoslavijo meseca aprila 1941. Koroški Slovenci, nikdar svobodni, med njimi posebno veliko kmetov, delavcev in narodno zavedne duhovščine je romalo v zapore in taborišča, spet druge so poslali v daljno tujino, v pregnanstvo, da služijo tujcu. Doma pa je nacistični šovinizem hotel čez noč spremeniti Slovensko Koroško v povsem nemško ozemlje Rajha. Vse naše kulturno prosvetne in gospodarske organizacije so bile razpuščene, premoženje zaplenjeno in uničeno, vse bogate knjižnice so romale v tovarne kot star papir. Na župnije so prišli tudi duhovniki, ki niso poznali jezika našega rodu in tudi niso čutili z njim. Slovenski jezik je izginil tudi iz naših cerkva.

Nastal je splošen preplah, strah pred še strašnejšim, ki je končno prišlo z izselitvijo več stotin naših kmečkih, delavskih in drugih družin v Rajh dne 14. in 15. aprila 1942.

Maier-Kaibitsch in gaulajter Rainer, ta največja krivca vsega gorja koroških Slo-

vencev v pretekli vojni, sta si mela roke, prepričana, da je koroško vprašanje končno rešeno in da sta koroške Slovence likvidirala. Toda ko je trpljenje naših ljudi priklopelo do vrhunca, se je naš narod na Koroškem, čeprav oslabiljen zaradi naših najboljših, ki so bili izseljeni ali zaprti po ječah in taboriščih, uprl in plamen vsenarodnega odpora Slovencev z ostalimi narodi Jugoslavije se je razširil preko Karavank in zajel vso našo zemljo ob Zilji in Dravi, pod Svinško planino in okoli naše Gospe svete...

Prisilne rekvizicije kmetijskih proizvodov za državo so ravno na slovenskem ozemlju naleteli na odpor. Naši ljudje pozivov na oddajo niso več poslušali. Pričeli so skrivati življenjske potrebe itd. V naših Karavankah so se pojavili prvi partizani in mnogi koroški Slovenci, med njimi tudi rodbinski očetje, so odšli, da se z orožjem v roki bore proti tujcu — okupatorju za osvobodjenje svojega naroda in rodne grude. Med njimi je bil Karel Prušnik — Gašper, prvi sekretar Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Koroško, ki je to funkcijo zavzemal ves čas borbe in jo zavzema tudi še danes.

Medtem ko je bilo partizansko gibanje v letu 1942 omejeno bolj na področje občin Bela in Železna Kapla, se je v l. 1943 razširilo tudi na ostale dele Slovenske Koroške. Naši fantje in dekleta, moške in žene so trumoma odhajali v partizane. Vojaški obvezniki, ki so prišli domov na do-

pust, se niso več vračali v nemške vojaške edinice, temveč so odhajali v edinice NOV in POJ. Vojaške oblasti so na predlog Kaibitscha in gaulajterja Rainerja ukinile vse dopuste v slovenske predele Koroške, v prvi vrsti na desni breg Drave. Toda to naših fantov in mož ni oviralo, dezertacije iz nemške vojske so se množile. Janez Božič iz Encelne vasi pri Galiciji in Lojze Križnar iz Št. Petra pri Velikovcu sta iz nemške vojske dezertirala na Holandskem ter po raznih, skoraj pustolovskih doživljajih srečno prišla v Anglijo, se tam javila kot prostovoljca v NOV, bila prepeljana v Črno goro in se udeležila nešteti borb na našem jugu, borb ob našem Jadranu in borb za Trst. Melharjev Frido iz Rikarje vasi je dezertiral pred Rimom, se prebil skozi vso Italijo, prišel srečno domov in že tretji dan po prihodu domov odšel zopet v boj, v vrste naših partizanov, na Ostri.

Seveda ti trije primeri niso edini. Največ partizanov je dala občina Bela. So naselja te občine, ki so dala NOV nad 90 odstotkov vseh moških, razen teh pa še mnogo žen in deklet. V Podjuni je prednjačil Št. Vid z okolico, ki je dal 52 partizanov. Tu je posebno znana družina Hobel, po domače Rojakova na Pogrcih. Hobel France, po domače Rojak, je poslal v partizane tri svoje sinove in zeta, vsi drugi člani družine pa so bili aktivisti doma. Dolgo časa je bila ta hiša središče vsega dela in nešteto krat je gostila skupno s sosedo naše borce s hribov. (Dalje)

LUŽIŠKI SRBI

V deželi, katere meje potekajo neka-ko v ravni črti proti zahodu od Frankfurta na Majni pa prav do Berlina, kjer se meja skoro pravokotno obrne proti jugu in poteka v ravni črti od Berlina do Labe, potem skoro ob Labi, kjer se nad Drezdenom dotakne Čehoslovaške in na vzhodu ob novi današnji poljski meji, v tej deželi, ki sega kot skrajni klin slovanstva daleč v predele Saške in zahodne Prusije prav do berlinskih vrat, bivajo še danes najzahodnejši Slovani — Lužiški Srbi.

Zapadni Slovani so nekoč segali prav do Lübecka ob Baltiku do Hamburga ob Labi, vzdolž Labe do Magdeburga in vzdolž Sale do njenega izvira. Toda že konec srednjega veka so zaradi stalnih nemških nasilnih vpadov in krutosti zapadnoslovanska plemena kot Obodriti in Lutici najprej izgubila svojo samostojnost, bila pokončana in izginila.

Slovansko pleme Srbov, ki se je delilo v tri rodove, Srbe, Milčane in Lužičane, je vojaško sicer prej podleglo Nemcem, kot ostala zapadna slovanska plemena, toda ohranilo je svojo nacionalnost, jezik in kulturo prav do današnjih dni.

Zgodovina Lužiških Srbov je pestra. Prvič se omenjajo v zgodovinskih virih v zvezi z našo zgodovino leta 630., ko je njihov princ Dervan, zaveznik kralja Sama, vodil borbo proti Frankom. Zaman so si pozneje nemški cesarji prizadevali osvojiti Lužiško Srbijo, kajti dobra zemljepisna lega in težka dostopnost, obenem pa tesna zveza s sosedi Čehi in Poljaki je preprečevala pot nemški napadalnosti. Pozneje so se gospodarji ozemlja Lužiških Srbov pogoste menjavali, zdaj so bili Čehi, zdaj so bile Lužice razdeljene med Nemce, Čeha in Poljake.

Karel IV. je končno leta 1370 zopet združil Gornjo in Dolnjo Lužico ter jo priključil češki državi, kjer so Lužičani ostali skoro 300 let, dokler ni njihove dežele češki kralj Ferdinand II. Habsburški podaril v dedni fevd saškemu volivnemu knezu Ivanu. Po berlinski pogodbi leta 1742. je Prusija pridobila nekaj pokrajin v Spodnji Lužici, dokler ni bila Saška po dunajskem kongresu leta 1815. prisiljena odstopiti vso Spodnjo Lužico in vzhodni del Zgornje Lužice zmagoviti Prusiji.

Toda niti kasnejša Bismarckova, weimarska, niti Hitlerjeva Nemčija ni mogla z vsemi silami germanizacije zatreti Lužiških Srbov, dasi niso do konca druge svetovne vojne imeli nikakšnih pravic.

Živahno politično življenje Lužiških Srbov se prične šele z letom 1848, ko pošljejo Lužice svoje predstavnike na slovanski kongres v Pragi, kasneje pa leta 1867. dva predstavnika na slovanski kongres v Moskvo. Politično življenje Lužiških Srbov spremlja in vodi lužiškosrbski tednik »Tydzenska Nowina«, kasneje pa so se Lužiški Srbi ob združitvi Nemčije 1871 uprli zopetnemu navalu germanizacije z ojačanim kulturnim, pozneje pa tudi gospodarskim organiziranjem.

Dasi so bile načrtno otežkočene volitve lužiškosrbskih poslancev v pruski in saški parlament, vendar so imeli Lužiški Srbi vse do prihoda fašizma na oblast tudi svoje poslance v saškem parlamentu, kot M. Kokla, A. Barta, Špitanka in dr.

Po prvi svetovni vojni je bil ustanovljen v Budyšinu, ki je kulturno in politično žarišče Lužiških Srbov, Srbski Narodni svet, ki je zahteval na versajski mirovni konferenci pravice tudi za Lužiške Srbe. Hkrati z Narodnim svetom je bila ustanovljena lužiškosrbska »Mačica Serbska«, ki je nastala pod vplivom velikega slovanskega pokreta in idej onih let. »Mačica Serbska« je vse do leta 1933 izdajala poleg knjig tudi svoj časopis in je opravljala skoraj ves čas svojega stoletnega izhajanja važno politično in kulturno vlogo. V središču Budyšina je tudi postavila »Serbski dom«, kjer je bila matična tiskarna, velika knjižnica, narodni muzej, umetnostna galerija, gledališka dvorana itd. Ta dom so Nemci ob odhodu 1945. leta porušili.

Dela v prozi, eseju, noveli in romanu pri Lužiških Srbih niso bila kaj posebno razvita, toda pesništvo dokaj bolj. Ta-

ko je Handrij Zejler (1804—1852) predstavnik romantične smeri, dočim je predstavnik realistične poezije in tudi eden največjih lužiškosrbskih pesnikov sploh Jakob Bart-Čisinski (1856—1909), ki se je sprostil Zejlerjevega vpliva in je v svoji poeziji dal lužiškosrbskemu jeziku novo in genialno izrazno obliko. V lingvistiki je pomemben dr. Arnošt Muka, lužiškosrbski Vuk Karadžić. Med pesniki najnovejše dobe so pomembni Jožef Novak, Mihail Nauka in Mina Vitkoje. Vsi ti pesniki so bili med okupacijo po taboriščih in danes spet delajo na kulturnem in političnem področju. Zastopniki Lužiških Srbov so se udeležili Slovanskega kongresa v Beogradu. Med zasedanjem organizacije Združenih narodov so poslali svoje spomenice z zahtevami po svobodi in avtonomiji. Spomenico so poslali tudi na zasedanje Sveta

Še malo in zapele bodo kose . . .

AVSTRALSKI RAJ

Avstralski listi pišejo, da Avstralija zato ne more postati »velika država«, ker ima premalo prebivalcev. Člani parlamenta nastopajo z govori o tem vprašanju. Nekdo izmed njih je izračunal, da je nujno treba dvigniti število prebivalcev Avstralije na 20 milijonov in potem se bo razcvetela.

V lovu za ceneno delovno silo so razpošljali avstralski industriji in živinorejci tudi v prejšnjih časih po vseh deželah sveta svoje agente in svoje prospekte, da bi privabili priseljence.

Po vojni se je ta dejavnost obnovila z novo silo. V prospektih, uradnih publikacijah opisujejo rajske dobrote življenja v Avstraliji in tiste široke perspektive, ki se baje odpirajo tam vsakemu, kdor hoče iskati srečo.

Če pa si ogledamo stvar od blizu, bomo videli, da čaka izseljence v Avstraliji bridko razočaranje. O tem se lahko prepričamo iz avstralskega tiska samega.

V Sydneyu izhajajoči list »Daily Telegraph« je objavil v novembru pismo, ki ga je pisal neki švedski preseljenec v svojo domovino. Mož svetuje svojim prijateljem, naj nikar ne hodijo v Avstralijo, ker življenje tam še daleč ni tako sladko, kakor ga opisujejo v brošurah, ki jih širijo po evropskih deželah z namenom, da bi privabili priseljence. Uredništvo je prejelo potem cele kupe pism od inozemcev, ki so se preselili v Avstralijo in ki se pritožujejo, da je njihovo življenje težko.

Razočaranje pa ni čakalo le preseljencev, marveč tudi demobilizirane avstralske vojske. Sto tisoč Avstralcev se je med vojno borilo v angleški armadi. Obljubljali so jim, da bodo dobili po vojni delo, zemljo in dober zaslužek. Toda vse te obljube so ostale samo na jeziku.

Prazne so ostale predvsem obljube, da bodo dobili bivši vojaki zemljo. Parlamenti (v Avstraliji ima vsaka država svoj parlament) še vedno obravnavajo vprašanje, kje dobiti zemljo. Ustrezajoči osnutki zakonov pa romajo iz komisije. List »Daily Telegraph« ugotavlja, da še noben vojak ni dobil farme.

Neki poslanec parlamenta v državi New Sud Wales je izračunal, da bi trajalo pri sedanjem tempu nad 9 let, preden bi dali demobiliziranim vojakom zemljo. Mnogi bivši vojaki se bodo v tem času že postarali, zapravili bodo svoje prihranke, njihovo navdušenje se bo ohladilo. Tako pišejo listi.

ministrov v Pariz maja 1946, najnovejši memorandum pa zasedanju ministrov meseca marca letos v Moskvi, kjer odločno zahtevajo:

1. da se vsekakor vključi v prihodnjo mirovno pogodbo obvezna določba o vprašanju Lužiških Srbov, ker je samo tako mogoče, da se narodni obstoj Lužiških Srbov postavi pod zaščito mednarodnega prava;

2. da je Lužiška Srbija politično ločena od Nemčije;

3. da bo odcepljena pokrajina nevtralizirana;

4. da bo pod nadzorstvom ene ali več slovanskih držav. Sila, pod katere nadzorstvom bo Lužiška Srbija, mora imeti pravico, da ima tudi potrebne oborožene sile za vzdrževanje reda in miru;

5. da sile podpisnice mirovne pogodbe zagotovijo deželi ta statut;

6. da se popravijo politične, kulturne in gospodarske krivice, ki jih je povzročil Hitlerjev režim, zlasti da se vrne vse imetje, ki so ga zaplenili in likvidirali fašisti.

Bogastva se izmikajo iz rok

Ukrepi, ki jih je Truman podvzel glede Grčije in Turčije, so neposredno povezani z ameriškimi petrolejskimi interesami na Srednjem vzhodu. To ni nobena tajna. Kakor je pisal list »Baltimore Sun«, so na razpolago tehtni dokazi, da je politika Združenih držav Amerike zasnovana na tem, da so Grčija, Turčija in Iran vrata na poti k velikanskim zalogam nafte.

V tej zvezi so zanimive vesti o prizadevanju ameriških petrolejskih družb, da bi dosegle svoje neomejeno gospostvo nad petrolejskimi bogastvi Srednjega vzhoda. Eden izmed bivših voditeljev tvrdke Standard Oil Company of California Moffatt je v svojem govoru v senatu kar naravnost povedal, da si ameriški petrolejski mogotci prizadevajo, da bi odrinili Anglijo od petrolejske industrije Saudove Arabije.

Pospešeno prodiranje Amerike v tiste dežele Srednjega vzhoda, ki so bile doslej izključno angleška interesna sfera, povzročila v nekaterih angleških krogih zaskrbljenost.

Dopisnik »Washington Star« poroča iz Istambula, da nekateri angleški zastopniki v Turčiji »smatrajo, da je Amerika prekoračila meje, ko je vdrla v angleško sfero na Srednjem vzhodu«.

Vse kaže, da segajo na angleški strani po določenih ukrepih za okrepitev svojih položajev v deželah Srednjega vzhoda. Tako so premestili v Damask veliko skupino višjih angleških uradnikov. V Kairo je prispel zastopnik angleškega zunanega ministrstva Butler, ki je eden izmed uglednih angleških izvedencev za vprašanja arabskega vzhoda.

»Butlerjeva misija, piše list »Al-Hajat«, je zavita v najstrožjo tajnost. Kljub temu pa nekateri politični opazovalci trdijo, da je njen namen okrepiti angleški vpliv na področjih, kjer se kaže nevarno tekmovalne in konkurenca drugih držav. Tako na primer so se začeli nekateri angleški predstavniki po vdoru ameriškega dolarja v Grčijo in Turčijo in spriču nevarnosti njegovega vdora v Iran in arabske dežele resno bati, da bi se jim ti mastni grizljaji povsem ne izmuznili iz rok.

Bivši angleški poslanik v Siriji in Libanonu general Sterce, ki se je nedavno vrnil s potovanja po arabskih deželah, piše v svojem članku o velikanskih vrelcih v deželah Srednjega vzhoda: »Srednji vzhod je most med vzhodom in zapadom. Tista država, ki ima v svojih rokah ta most, lahko po svoji uvidevnosti razdeli svet v dva dela.«

Kakor vemo, se je general Sterce zelo potrudil, da bi nad tem mostom vzpostavil angleško gospostvo. Toda Srednji vzhod s svojimi petrolejskimi bogastvi se zdaj očitno izmika iz angleških rok.

Češkoslovaška - SRCE EVROPE

Češkoslovaška je merila pred vojno (pred l. 1938) 140.508 km² in štela leta 1930 14.004.179 prebivalcev. Med temi pa je bilo 3.300.000 Nemcev in 500.000 Madžarov. Državna površina se je spreminila z odstopom Zakarpatske Ukrajine Sovjetski zvezi in z neznatno spremembo madžarsko-češkoslovaške meje v češkoslovaško korist (tri vasi pri Bračislavi). Ni še rešeno vprašanje končne meje z Avstrijo in Nemčijo — Češkoslovaška zahteva neznatne mejne korekture — pa tudi s Poljsko se bodo še uredila nekatera sporna mejna vprašanja, in sicer v roku dveh let, kakor je bilo sklenjeno ob podpisu češkoslovaško-poljske pogodbe pred nedavnim. Kar se tiče sprememb v številu prebivalstva je pomembno to, da je sklenila češkoslovaška vlada izseliti iz države Nemce in Madžare, razen tistih, ki so bili med vojno protifašistično usmerjeni. Ta sklep je tudi že izvršila, razen kar se tiče Madžarov, ker madžarska vlada zavira pogajanja o izmenjavi prebivalstva. Današnja Češkoslovaška meri torej približno 128.000 km² in šteje 12.300.000 prebivalcev (l. 1. 1947). Med temi je Nemcev še 250.000, Madžarov pa 200.000. Padeč v številu prebivalstva je torej predvsem posledice preselitve pripadnikov teh narodnosti, češko in slovaško prebivalstvo pa je po številu 1930—1947 napredovalo.

KOŠNJA TRAVNIKOV

Košnja je bila nekdanj eden najlepših domačih praznikov. Staro in mlado, fantje in dekleta so se zbrali enkrat pri enem in potem zopet pri drugem kmetu — sosedu ter kosili in spravljali seno v prijetnem skupnem delu. Pri vsaki košnji ali »seči« se je razlegala prešerna slovenska pesem po dolinah in veselo vriskanje je odmevalo od vseh vrhov. Takrat je naš kmet opravil svoje delo gotovo dvakrat hitreje, če že ne popolneje kot danes ko hoče biti vsak zase in zavistljivo gleda na soseda, da ne bi bil ta s svojim delom en dan prej gotov kot on. Liberalistični čas, ki je vcepil človeku pohlep bo izključno osebni koristi, je tudi uničil staro vaško skupnost ter prepustil kmeta v neizprosni gospodarski boju njegovim lastnim silam. Novi čas je spoznal koristi skupnega dela in medsebojne pomoči in stara vaška skupnost in medsebojna pomoč prihajata pri vseh naprednih narodih zopet do polne veljave. Tudi pri nas na Slovenskem Koroškem smo ponekod pričeli zopet gojiti to skupnost, predvsem v hribovih, kamor mladina rada prihaja na pomoč kmetu, ki v povojnem času hudo trpi zaradi pomanjkanja delovnih sil. Zopet se poraja veselje po naših travnikih in senožetih in z veseljem lahko gledamo v bodočnost, če bo ta naša samopomoč prodrla zopet v vse panoge kmečkega dela. Že naši predniki so dobro vedeli, da ni tako važno, kako hitro opravimo posamezna dela na kmetiji, ampak da je treba gledati na kakovost pridelkov, ki nam prinašajo v manjših količinah večjo korist kakor mnogo večje množine slabe kvalitete.

Tako tudi pri košnji travnikov ne smemo gledati le na to, da bomo spravili čim več sena, ampak bomo gledali predvsem na kakovost spravljene sena. Bolje je namreč, če smo napolnili parne nekoliko manj, pa je seno res nekaj vredno.

V resnici je tako, da določajo posamezna opravila na kmetiji predvsem vreme in druge okoliščine. Prevssem vejeja to za čas košnje. V koreninjenja je pri nas navada, da kosimo travnike šele v začetku julija ali pa konec junija. To je iz zgoraj omenjenega razloga preje poznano. Tako spravljamo namesto tečne, redilne, suhe krme slamo, ki ne daje naši živini mnogo koristi. Mnogi gospodarji so mnenja, da je treba pustiti travnik tako dolgo, da trave dozori in seme odpade, češ na ta način se travnik zopet zaseje in ruša bo postala gostejša. To je zmotno, ki travniku prav nič ne koristi, ampak opešanemu travniku z razredčenno rušo močno škoduje. Kar namreč na travniku dozori in odpade, je navadno

plevel, ki ruše ne zgosti, ampak jo uničuje. Po zgodnji košnji pa se ruša dobro in hitro obraste ter zgosti, ker so korenine trav še v polni mladostni moči. V resnici pridelamo pri zgodnji košnji morda malo manj sena, a je to neprimerno boljše in izdatnejše. To nam dokazuje naslednji poskus:

Travniki, ki obsega 2 ha in je glede zemlje in gnojenja povsem enak v vseh svojih predelih, so razdelili na dva enaka dela. Prvi del so pokosili v začetku junija, drugi del pa v začetku julija. Na prvi polovici so pridelali 4000 kg, na drugi 6000 kg sena. S katerega dela je bil pridelek gospodarsko boljše in večji? Vsekakor s prvega, kajti 4000 kg sena s prve polovice travnika je vsebovalo skupno 260 kg beljakovin, to je one snovi, katera se presnavlja v mleko. Nasprotno pa je bilo v 6000 kg sena z druge, pozno pokošene polovice travnika le 110 kg beljakovin ali približno za 2200 litrov mleka manj kot v senu zgo-

daj pokošenega dela travnika. Mlada trava, zlasti pa še detelja in druge krmske rastline, so sočne, mehke in bogate dragocenih beljakovin in zato neprimerno koristnejše kot olesenele bilke dozorelih trav s prepozno pokošenih travnikov. Taka krma nam bo dajala neprimerno večjo korist kakor pusta in slabo prebavljiva slama, pa čeprav je s travnika.

Travnike začnimo kositi v splošnem brz ko so vodilne trave — francoska pahovka, pasja trava in travniška bilnica — začele cveteti. Kmetje tekmujejo med seboj pri vseh opravilih našega gospodarstva, kdo bo prvi oral, kdo prvi spravil krompir, žito itd. Kar tesno nam postane, če vidimo, da je ta ali oni sosed pred nami. Tako tekovanje je sicer koristno za naš gospodarski napredek, vendar ga usmerjamo včasih tudi v napačno smer. Prav pri košnji travnikov pa priporočamo tekovanje in sicer — kdo bo prvi pokosil svoje travnike, kadar so trave najbolj sočne. Prepričali se

bomo, da nam bo tako tekovanje prineslo veliko gospodarsko korist.

Opozoriti je še treba, da bomo morali za sušenje sena uporabljati nove, preizkušene načine sušenja. Napredni kmetje v drugih krajih sušijo seno, predvsem tako z umetnih travnikov, na tako imenovanih švedskih sušilnih napravah. To so nekaki enojni kozolci brez struhe, ki imajo mesto lesenih drogov speljano posebno žico. Take naprave sem opazil tudi pri naših kmetih, a so prirejene z lesenimi drogovi in služijo predvsem za sušenje detelje. Ker se pri sušenju na tleh poizgubijo najbolj redilni drobci sena, je potrebno tudi pri sušenju sena, da si prihranimo obrabljene in s tem zvišamo vrednost krme za našo živino. Posebno važno je sušenje na takih kozolcih, kadar traja slabo vreme dalje časa, ker so takrat izgube nesorazmerno večje in dosejajo često plovico vrednosti pridelka.

To so novi načini kmetijskega dela, ki nikakor niso nepotrebne novotarije, kakor bodo morda nekateri gospodarji ugovarjali, ampak so potrebni vsakemu gospodarju, ki stremi za tem, da si izboljša donos svojih travnikov in si poleg tega še olajša delo. Kočuški.

KISLA KRMA

Včasih so poznali naši kmetje le kislo repo in kislo zelje, danes poznajo že tudi kislo krmo, kislo koruzo. Vsak gospodar, ki ima količkaj možnosti, si je zgradil silos. Takoj po prvi svetovni vojni so poljedelci pričeli zidati silose za kisanje krme, in sicer najprej razni veleposesniki, kasneje pa po možnosti tudi manjši kmetje.

Gospodarski listi so vsa leta mnogo pisali o zidavi jam in stolpov za kisanje krme. Če bere naš kmet tuje strokovne knjige in presoja izkušnje tujine na tem področju, lahko ugotovi, da se v tem oziru ni nikjer nič spremenilo in da je v splošnem na pravi poti. Vse polno sistemov silosov obstoja, ki jih najdemo tudi pri nas. Stolpi, zidani iz betona, leseni stolpi, s stiskalnicami in brez stiskalnic, štirioglati stolpi iz opeke, jame in tako dalje.

Na mali in srednji kmetiji se je najbolje obnesla betonirana jama za kisanje krme, na velikih kmetijah pa stolpi iz betona. Posebno v Italiji se pojavljajo v zadnjih časih novi načini kisanja krme brez stolpov in brez jam. V zemljo zabijejo več visokih drogov okoli lesenega oboda, v obod natlačijo drobno zrezano zeleno krmo. Ko pride krma do roba oboda, ga potegnemo za en meter višje. Nazadnje stoji pred nami visok okrogel stog stlačene in zbite, drobno zrezane krme, ki dobi na vrhu še leseno kapo. Na Holandskem delajo podobne stoge s travo.

Najnavadnejši silosi so zastpnice: 2—3 m široki in prav tako globoki jarki. Po potrebi še obiti z deskami, če niso stene in tla iz močne zbite ilovice. V vseh teh silosih se krma dobro skisa. Uspeh zavisi od tega, kako smo zrak iztisnili iz krme in kako smo mu preprečili dostop bodisi z vrha ali s strani. Voda se seveda na dnu ne sme zbirati, da krma ne leži v vodi. Najboljšo krmo z najmanj izgube dobimo v betonskih stolpih in jamah, največ se pa krme pokvari v zasipnicah.

Mnogi kmetje sejejo zeleno krmo — furažo — čeprav nimajo silosov in se s tem oskrbijo z dobro krmo vsaj za polletni čas. Sploh moramo to priporočati v časih, ko nam primanjkuje dobre travnične krme. Ob lanskem suhem vremenu so si mnogi s tako krmo prihranili mnogo sena in otave za zimo. Tudi letos je še čas, da mislimo na to, ker nam vremenslovci obetajo še zelo vroče in suho poletje.

Lahko je tistemu, ki ima silos, pa bodisi kakršen koli. Zrezal bo zeleno koruzo ali kar je sejal, jo krepko stlačil v silos in dobro pokril in si tako zagotovil kislo krmo za zimo. Kdor pa silosa nima, stoji pred vprašanjem, ali naj zeleno krmo obesi v kozolecu in posuši ali naj se loti kisanja v zasipnicah ali stogih. Kdor pa še kozoleca nima se muči s vprašanjem, kako bo krmo sploh lahko posušil.

Upoštevati je treba, da je celo kisanje v zasipnicah boljše kot sušenje zelene krme. Kdor torej ne bo pokrmil zelene krme, jo bo pač skisal v zasipnicah, če nima pravih, ali pa jo bo posušil in bo dobil še vedno krmo, ki bo presegala vrednost navadnega travniškega sena. Kadar pritisne suša, nam travniki ne dajo mnogo koristi, ker so trave le majhne in zrastejo le rože in plevel. Najboljše seno pa dajejo le najboljše trave, kakor so zlati oves, bilnica, pahovka, latovka in pasje trave. Je pa že lani oslabela travniška ruša in si tudi letos spomladi ni mogla prav opomoči. Če napovedana suša v tem poletju res še nastopi, bomo tudi v prihodnji zimi trpeli pomanjkanja krme.

Leta suše nam dajejo dovolj otopljiv dokaz, da so tudi nam silosi potrebni. Marsikdo, ki jih je doslej omalovaževal kot nepotrebne novotarije, se lahko temeljito prepriča, kako so koristne te kmečke naprave. Marsikatero govedo nam bo lahko kisla krma rešila.

Na koncu še nekaj besed o krmilni vrednosti kisle krme. Največja vrednost je v njenem odličnem okusu, v lahki prebavljivosti, ki omogoča, da se docela izrablji. Kisla krma vsebuje mnogo redilnih snovi, ki se v suhi krmi pri sušenju izgubijo. Pomanjkanje beljakovin in rudninskih snovi v kisli koruzi, kisli travi in drugih kisljih krmah nadomestimo s krepkimi krmili in s senom stročnic, ki je bogato beljakovin in apna. Otrobi, oljnate pogače in kostne moke dajejo živini vse snovi, ki jih v kisli krmi ni in zagotovijo živini zdrav razvoj.

PREŽIHOV VORANC:

»Zdaj pa vidva pojta. Pri »Zadenovglu« dajejo danes velike porcije in poceni.«

»Ne bom šel. Imela sva s seboj in sva že pojedla...« se je izvijal oče.

Galuf je prozorno molčal, njegova deklina pa se mi je oblizovala:

»Jedla sva svinjsko pečenko. Ko bi ti vedel, kako je bila dobra...«

Čez nekaj časa smo se začeli odpravljati. V zadnjem hipu je še Zadih pridiral nad očeta:

»Imam kupca, daj jih izpod tri!«

»Ne dam!«

»Kesal se boš...«

Pot iz sejmišča skozi trg se je neznanško vlekla. Glasne skupine sejmarjev so zastavljale pot, barantale na cesti, pred štanti, se privalile in vpile. Kramarji so razsajali kakor besni, pred gostilnami so se zgrinjali razgreti pivci, iz gostiln se je razlegal glušeč hrup glasov, vpitja, petja, sme-

ha, godbe, v zraku se je zgoščal duh po vinu in pečenju. Vmes je mukala živina in so odmevali udarci. Za plotom je jokala kmetica.

»Prepoceni si prodala...«

Čez cesto je dirjal kmet za kupcem:

»Naj bo, dam za dve in pol...«

Nato so zatleskale dlani, a že je prodajavec zaklel:

»Zavrgel sem si, ali kaj si hočem...«

Poln grenke trme sem opazoval sejmsko vrvenje in čim dalje za nami je ostajal sejmski odmev, tem težje mi je bilo pri srcu. Na mostu je moral oče zopet odrajtati mostnino Onostran je Galuf tiščal v občestno gostilno. Mene je pekla žeja, a oče se je branil.

»Slabo smo opravili, gredoč so dobri studenci,« me je tolažil.

S težkim srcem sem šel mimo nje. Bil sem truden, zbit duševno in telesno. Vse, kar je bilo lepega, je ostalo v brezduhni sejmski goljufiji. Počasi

sem se vračal v stari tir, sprijaznjeval se z mislijo, da gonimo domov, počasi sem delal nejasne zaključke in zidal nove nade, iskal novega izhoda.

»Mogoče bo prihodnjič sejmi srečnejši...«

Cesta, od kraja še polna sejmarjev, je postajala vedno bolj prazna. Posamezniki so se zgubljali navkreber v hribe in naposled smo ostali sami sredi nje. Živina je bila živahna in Jirsu in Bavhu se je videlo, da se z veseljem vračata domov. Komaj smo jih dohajali. Zopet nas je dohitel Janet, toda z verigami čez ramena. Prodajal je. Še nekateri drugi sejmarji so mogočno pozvanjali z dokazom sejmske sreče.

»Koliko si dobil?«

Janet je ostal odgovor dolžan in se hotel potuhniti. Toda Galuf je vpil:

»Počakaj, boš dal za liter »Pod klancem«, ker si prodal.«

Janet je nerad ostal v družbi, a ostal je. Ko pa smo prišli do »Pod klanca«, kamor smo zavili, se je na skrivaj izmuznil.

Skonuh!« so opravljali za njim.

Privzeli smo vole k ograji in šli pit. Gostilna je bila polna sejmarjev.

»Pod klancem« pa se je zgodilo to, česar nihče ni pričakoval. Tam so bili tudi Poljanci, ki so se začeli zanimati za naša vola. Nenadoma so začeli kupčevati z očetom. Ta je bil zdaj

nekoliko mehkejši in je ceno zvišal kar na tri. Mešetarila je vsa gostilna.

»Tri ne boš dobil, saj si videl sejmi.«

»Toda vola sta lepa, kakor nalašč za pitanje!« se je bahal oče.

Govorilo se je sem in tja, očetu so prigovarjali znanci, naj popusti, ta se je z raskavim glasom branil za vsak krajcar, kakor bi mu dušo vlekli iz telesa, računal na prstih, odbijal, nato zlezal na dve in devet ter tu trdovratno obstal.

»Ne morem!« je vzdihnil.

Poljanec je ponujal dve in osem.

»Ker sta mi všeč. Na sejmu bi jih dobil za šest!«

»Ne ostane mi nič, ker moram kupiti druge!«

»Tudi ti boš kupil cenejšel!«

Oče je dolgo mislil.

»Naj bo, ali kovača napitnine fantu ter liter vina boste plačali!«

Udarili so.

Meni se je motilo v glavi, zgodilo se je, česar nisem pričakoval in zdaj se me je polotila otožnost. Slutnja, ki jo je razodeval očetov obraz, da je za tako ceno prodal le pod pritiskom razmer, me ni toliko vznemirjala, kakor zavest, da se bo vendarle treba ločiti od ljubljenih volov. — Potem se je zgodilo vse tako naglo: očetu so naštel denar, ki ga je ta pazno ogledoval, papir za papirjem, jih z raska-

KAKO ŽIVIJO

ameriški farmarji

Da je Amerika tudi velika kmetijska deželca, smo prav za prav šele zdaj po vojni od blizu otipali. V prejšnjih časih smo le bolj na njeno industrijo mislili. Na Fordove avtomobile, nebotičnike, številne stroje, pensilvanske rudnike, petroleje, Rockefellerje, Morgane in druge dolarske cesarje, ki so že dolgo let pravi vladarji sveta, čeprav jih ne kličejo za veličanstva.

V drugih evropskih državah, kjer se kmetje že dolgo otepajo »ameriškega konkurenta«, ki jim izpodnaša cene — dobro poznajo tudi ameriško kmetijstvo. Koruza, mast, meso, deloma tudi pšenica — so postali v teh evropskih deželah tako tvegani pridelki, da se je njih pridelovanje obneslo le tedaj, če je vlada ogradila deželo pred ameriški »sorodniki« z visokimi carinskimi mejami.

Ožje poznanstvo z ameriški kmetij nam je bilo prihranjeno do povojnih časov, ko nas je UNRRA — ina moka, konzerve in drugi živež opozoril nanje.

Šele tekrat smo živo spoznali moč ameriškega poljedelstva, ki je poleg sovjetskega nedvomno najmočnejše na svetu.

Številke so sicer kaj suhoparne, včasih pa le ne moremo mimo njih. Oglejmo si jih: Če odštejemo kmetijstvo Sovjetske zveze in Kitajske, vidimo, da pridelajo Zedinjene ameriške države (USA) eno četrtino vsega žita sveta, šestkrat več koruske kot Evropa brez Sovjetske zveze, skoraj polovico svetovne proizvodnje bombaža, v produkciji mesa pa so daleč na prvem mestu z velikansko proizvodnjo 8 milijonov ton! In kje so še številke proizvodnje sadnih, zelenjavnih, mlečnih in drugih konzerv!

In vendar...! Kljub temu, da so USA poleg ZSSR po proizvodnji najmočnejša kmetijska država, po prebivalstvu niso! Od okroglo 135 milijonov prebivalcev, kolikor jih šteje država, se bavi s kmetijstvom komaj 25 milijonov.

Po najnovejših podatkih se od 100 prebivalcev bavi s kmetijstvom celo le 18. Ostalih 82 je zaposlenih v industriji, trgovini, prometu, v državni službi ali — brezposelnosti. Torej še enkrat: na 18 kmetijskih proizvodnikov pride 82 potrošnikov, kupecev. In še za teh 18 trdijo, da jih je preveč, da je 9 ljudi na 100, za to ogromno kmetijstvo kot ga imajo Zedinjene države Amerike, čisto dovolj.

In po tem napotku gre ameriško kmetijstvo tudi dejansko.

Še pred 70 leti je bila dobra polovica države kmečka. Tik pred vstopom v vojno se je ukvarjalo s poljedelstvom, bodisi kot delavci bodisi kot farmerji še 12 %, med zadnjo vojno pa se je to število znižalo za celih 5 milijonov (2 milijona je pobrala vojska, tri industrija). In prav gotovo bi se to število znižalo še naprej, če bi bili izgledi za zaposlitev v nekmetijskih poklicih boljši.

V industriji namreč že raste brezposelnost.

Te reči Vam bodo, dragi bravci in bravke, na prvi videz nerazumljive. Porokli boste: Saj vendar ne more biti, da bi 18 % zmoglo tolikšno kmetijstvo in da bi še teh preveč bilo, ko se v Sloveniji 60 % prebivalstva ukvarja s kmetijstvom, pa tarnajo od jutra do večera zaradi pomanjkanja delovne sile.

Zares čudno! Pa si poizkusimo ta čudež razložiti.

Prej pa, ko se odpravimo k temu delu, si na kratko pogledjmo ameriško kmetijstvo.

Že v uvodu smo videli, kaj so mu glavni pridelki: korusa, pšenica, bombaž, živina, mleko, sadje, zelenjava. Po sredi države se vlečeta dva pasova: koruzni in žitni, na jugu bombažni, ob piciški obali pa pas zelenjadnih in sadjerejskih farm itd.

Podrobni opis posameznih tipov farm bi nas privedel v dolgo pripovedovanje. Ameriško kmetijstvo je namreč kaj pestro: od koruznih in pšeničnih farm, do »ranchov«, ogromnih pašnikov, ki štejejo tudi po 10.000 ha, bombažnih plantaž, ki jih obdelujejo lastniki z najeto delovno silo, ali z zakupniki na polovino in mlekarjskih farm, ki so sicer manjšega obsega, po vložnem kapitalu pa nič manj donosna kot taka žitna farma z več 100 ha, povsod naletimo na nove posebnosti, nova vprašanja in zanimivosti.

Vseh farm štejejo v Ameriki nekaj milijonov. Povprečna srednja površina ene farme bi znašala okrog 70 hektarjev. S to številko pa si ne moremo veliko pomagati, ker meče v isto vrečo velefarme, ranche in male farmice.

Po raznih resnih računih (ameriških in ruskih) je malih farm skoraj polovico. Ta polovica ima komaj 11 % površine, medtem ko ima okrog 100.000 velefarm 40 % ali slabo polovico.

V splošnem opažajo, da v zadnjem času močno narašča število velikih, nad 400 ha obsegajočih farm in da upada število malih. Samo v zadnjem desetletju je prenehalo živeti nad 1 milijon malih farm.

Kmetijsko ministrstvo (Departement of Agriculture) trdi, da je to posledica uvajanja novih strojev ali kakor s tujko pravimo — mehanizacije. Stroj je cenejši od človeških rok, urnejši in boljši. Kdor si strojev ne more nabaviti, zaostaja, ne more več »keep up with times« (hoditi vstric s časom) in prej ko slej v tekmi s stroji oboroženimi farmami propade.

Ameriški farmarji so ta »blagoslov in preklestvo stroja« temeljito izkusili.

Nad 4 milijone bivših farmarjev in njihovih družin se danes klati po deželi. Pregnal jih je z zemlje traktor, ki je naredil iz njih brezdomce.

In milijone farmarjev podobna usoda še čaka.

Po podatkih knjige »Yearbook of Agriculture« skoraj ena polovica farmarjev ne pridelava ničesar za prodajo, temveč komaj za lastno borno življenje. Vsa ogromna proizvodnja za domači in tuji trg je pridelal dve tretjine. Še več: ena desetina farmarjev (okrog 600.000) pridelava dobro polovico vsega, kar pride na tržišča.

Ta peščica si bo sedaj opomogla od dobrih cen, ki jih imajo danes kmetijski pridelki. Nabavila si bo nove stroje, izpopolnila bo še temeljiteje svoje farme, ki so še danes prave »fabrike na polju«.

Dobra polovica pa bo hirala, ginevala od leta do leta, dokler je ne bo nova kriza odnesla.

To je ista polovica, o kateri govorijo ameriški strokovnjaki, da je še vedno odveč!

Prav v tem času se pripravlja nova revolucija v kmetijstvu južnih držav. Na jugu gojijo kot smo omenili, bombaž. To delo terja veliko, prav intenzivno delo, ki ga je opravljalo do sedaj sto in stotisoče potujočih delavcev. Zaradi mnoge ročnega dela so lastniki bombažnih veleposestev doslej radi dajali zemljo v zakup na polovino.

Na teh posestvih so delale množice skoraj popolnoma brezpravnih črncev.

To kmetijstvo obeta sedaj nov stroj — trgač bombaža — popolnoma obrniti. Delo, ki je prej vabilo ogromne proce-

sije delavcev iz vse države, bo opravljal stroj. Stotisoči zakupnikov in stotisoči delavcev bodo čez noč odveč.

Nov traktorski trgač bombaža pa ni edini napredek zadnjega leta. Pravo revolucijo v mehanizaciji kmetijstva šele napovedujejo. Med vojno je proizvodnja kmetijskih strojev zaradi vojnih potreb nekam zaostala.

Prav delati bo začela šele sedaj, ko imajo veliki farmarji po dobrih kupcih polne žepe.

Saj tudi med vojno napredek v kmetijski tehniki ni zaostal. Zlasti v košnji je silno napredoval. V letu 1944 so opravili že polovico košnje s traktorjem, kar je prihranilo — v primerjavi s konjskimi kosilnicami — nad 40 milijonov delovnih ur samo v enem letu!

Vse to krepi velefarmarje, ki si te pripomočke lahko nabavljajo, tlačijo pa male in srednje farmarje, ki čedalje bolj zaostajajo v tekmi, in milijone poljedelskih delavcev, ki postajajo čedalje bolj odveč. (»Kmečki glas«)

TA TEDEN SE SPOMINJAMO

- 13. 6. 1944 se je pričela nemška ofenziva na notranjsko osvobojeno ozemlje.
- 14. 6. 1941 so bile po Savinjski dolini izvedene prve napisne akcije in razbiti prometni znaki in kazipolji.
- 14. 6. 1886 je umrl slavn dramaturg A. N. Ostrovski. Rojen je bil leta 1823.
- 14. 6. 1798 je bil rojen Frančišek Palacky, znameniti češki zgodovinar.
- 15. 6. 1867 je bil rojen Ivan Grohar, slovenski slikar. Umril 19. 4. 1911.
- 16. 6. 1882 je bil rojen G. M. Dimitrov, voditelj bolgarskega naroda in ugleden prvak v mednarodnem delavskem gibanju.
- 17. 6. 1882 je bil rojen Igor F. Stravinski, ruski skladatelj.
- 17. 6. 1945 se je pričel prvi kongres Antifašistične fronte žena Jugoslavije.
- 18. 6. 1936 je umrl veliki ruski pisatelj A. M. Gorki.
- 18. 6. 1901 je umrl v Ljubljani Josip Murm, slovenski pesnik.

Izdajatelj, lastnik, odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitsl, Wien XVI, Ottakringergasse 83. — Glavni urednik: dr. Franci Zwitter. — Uredništvo in uprava: Wien IV, Waaggasse 6/II. Telefon B 21-5-50. — Podružnica uprave: Celovec (Klagenfurt), Völkermarkterstrasse 21/I. — Tiska: »Globus«, Zeitungs- Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3-5.

vimi rokami preizkušal in ves sveženj novčanic s tresočimi rokami spravil za srajco.

»Želim vam srečo. Dobro žival do bite!«

»Pošteno sta plačala« je zatrjeval Poljanec. »Pri meni bosta jedla deteljo in jeseni jih bom prodal v Celovec.«

Popilils mo še liter vina in se odpravili. Zunaj je dolina postajala že mračna. Vola sta nestrpnost čakala na odhod in nista slutila, da se je medtem v gostilni odločila njuna usoda. Oče je odvezal verige, katere sem jaz obesil preko ramen, in jima pritrtil kupčeve vrvi. Vola sta radovedno stegovala glavi in opletala z jeziki. Nato ju je oče potrepal po bedrih.

»Tu je vajin novi gospodar!« je predstavil Poljanca.

»Kako jima je ime?«

»Sivi je Jirs, beli pa Bavh!« sem pojasnil jaz.

To je bilo vse, kar sem spravil iz sebe. Šlo mi je resnično na jok. Hitro sem se obrnil v stran, da bi ne videl njenih oči, nato pa sem se hlastno spustil za očetom, da bi čimprej izginil za cestnim ovinkom. Za nama se je razleglo zatego mukanje prodanih volov in mi trgalo dušo.

Bilo je že mračno, ko sva se razstala z zadnjimi sejmarji in se pognala s ceste v hribe. Lesovje se je tiho ovijalo reber in pobočij, v njih še ni bilo življenja vigrednih noči, ampak jih je napolnjeval hlad padajoče sla-

ne. Skozi vejevje je zrlo jasno, svetlo modro nebo z bledimi zvezdicami. Na vzhodu je zasijal mesec in mesečina je motno lomila skrivnostne sence gozdnih globočin, iz katerih je strahotno odmevalo žvenketanje otvez na mojem hrbtu.

Vso pot sva molčala. Očeta je navdajal resen molk, ali roka, ki je sem in tja zamahnila skozi noč, je pričala, da se v njem predejo težke gospodarske skrbi. Mene je stiskal za grlo mir gozdne okolice, da občutki in misli niso mogli na dan.

Ko sva se povzpela na vrh slemena, za katerim je ležala naša huba, sva bila priči prelepega pogleda: vse, kar so oči dosegle, je bilo pokrito z blede peno mesečnega svita, skozi njo so se risale globoke, vijugaste dolinske vrtine, že napolnjene s srežasto meglo, ki se je raztegovala po oprsijih obraslih slemen. Na desno se je vse skupaj polagoma potaljalo v široko, spečo, meglenasto ravan — tam je bila Podjuna. Pred nama se je vzdigovala pošastna stena Karavank z vdrtinami, prepadi in grozečimi grebeni, katerih se je ovijal lesk snežnih odej. Mesečina je vso podobo te gorske pošasti pričarala tako blizu najinim očem, da bi že z iztegnjeno roko lahko dosegel njene prsi. Toda to je bila le zmota. Ustavila sva se, da z očmi použijeva to široko in globoko skledo skrivnostne privlačnosti. Nato je iznenada prišlo iz mene:

»Zdaj bom dobil novo obleko za veliko noč...«

Tedaj je prišlo tudi iz očeta:

»Cena ti jo je požrla!«

Ni mi bilo čisto jasno.

»Poglej! Vola nista toliko vrgla, kakor sem prej mislil. Mogoče je še, ako se mi posreči, da tudi nove junce prav poceni kupim. Toda današnji sejm je bil že slab začetek. Do novega sejma se lahko vse spet spremeni, medtem cena zopet lahko naraste. Najemnina, požarna zavarovalnina pa ostneta isti, ne brigata se za ceno čisto nič. Razlika bo mogoče komaj zadostovala, da to zamašim...«

Zazeblo me je. Karavanke so se nagnile čisto nad naju. Zadnje upanje je še komaj tlelo.

»Kdo dela ceno...«

»Tisti, ki ima denar...«

»Ali ga ni mogoče pobiti...?«

»To je gospoda...«

Pogum se je v meni takoj skrčil, ko sem slišal besedo: gospoda. To, kar sem si jaz s to besedo predstavljaval, je bilo ono, kar sem sovražil s prvim sovraštvom svoje mlade duše... Grof, gozdar, žandar, birič... V tesni zvezi, podzavestno, sem zraven tega slutil še duhovna, učitelja... dasiravno so mi starši do teh vcepali spoštovanje in čeprav se je to nanašalo že na božji obstanek sam... Odpor je zopet kljuboval:

»Toda nas je vendar več kakor go-spode...«

Ne držimo skupaj! Izgubil sem se v nejasnem, grenkobnem razmišljanju in v vtisih stoterih, čudnih, med seboj pomešanih pojmov, katerim nisem mogel do dna. Na dnu mojega srca je zazvenela nova struna podzavestnega sovraštva, spoznal sem novega sovražnika ob čisto stvarnem srečanju na današnji dan — onega, ki dela ceno in ki mi je mogoče požrl obleko, meni in ostalim otrokom... Iz pošastnih senc Karavank se je dvignila grda prikazen z razkrcenimi, smrdljivimi čeljustmi... Pravljíčnost mesečine se je pogreznila v prepad...

Namesto da bi zmagoslavno pripotjal domov z otvezami na ramenih, kakor sem si zjutraj domišljeval, sva se z očetom tiho in pritajeno približevala lučici, ki je nama že dolgo svetila skozi hišno okence. Mati in babica sta bili še pokoncu. Očeta je stiskala skrb, da je vola prepoceni prodal, zato je takoj, brez uvoda, izvlekel denar in ga dal materi:

»Tukaj je, kar je!«

Upa polni materin obraz je spreletel nemir. Ne da bi pogledala denar, je prizanesljivo pobarala:

»Kako je bilo?«

Oče je v kratkih besedah vse obrazložil. Mati in babica sta skušali prikriti razočaranje, kar pa ni šlo. Radi tega se je najina malodušnost še povečala. Večerja nama ni teknila, čeprav sva bila izgledovana.

(Dalje)